

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Ala-asteikäisten lasten viihtyvyys koulussa – koulussa tehtävän nuorisotyön näkökulmasta

Jeanette Päivikki Mari Träskelin

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)
Marraskuu/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jeanette Träskelin	Sivumäärä 53
Työn nimi Ala-asteikäisten lasten viihtyvyys koulussa – koulussa tehtävän nuorisotyön näkökulmasta	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Uusiutuva koulu ja nuorisotyö – hanke, Marjo Kolehmainen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössäni tarkastellaan koulun ja nuorisotyön yhteistyötä. Tavoitteena on selvittää, voiko koulussa tehtävä nuorisotyö vaikuttaa lasten viihtymiseen koulussa, etenkin alakoulussa, ja millaisin keinoin. Alussa kuvailen koulussa tehtävää nuorisotyötä nykypäivänä. Kerron sen tehtävistä sekä tavoitteista. Kuvailen myös koulua nuorisotyön toimintaympäristönä sekä lasten viihtymistä koulussa ja siihen vaikuttavia asioita.</p> <p>Pääosin laadullisessa tutkimuksessani haastattelin Helsingissä ala-asteen ensimmäisen, kolmannen sekä neljännen luokan oppilaita. Haastatteluissa käytin erilaisia lapsilähtöisiä kerronnallisia menetelmiä. Haastattelut tein alakoulussa, jossa olin toiminut parin kuukauden ajan itse ”koulukummina”. Olin tehnyt kyseisellä koululla kehittämisprojektini koulussa tehtävästä nuorisotyöstä. Muuten koululla oli hyvin vähän kokemusta koulun ja nuorisotyön kokopäiväisestä yhteistyöstä. Haastattelujen lisäksi koko koulun oppilaat pääsivät vastaamaan yhteen lomakekysymykseen. Yhteisellä kysymyksellä selvitin koko koulun mielipidettä siitä, että voiko nuorisotyö koululla lisätä siellä viihtymistä.</p> <p>Oppilaat saivat kertoa asioita jotka vaikuttavat heidän kouluviihtyvyyteensä sekä mitä toivovat koulussa tehtävältä nuorisotyöltä. Sen lisäksi, että työni selvittää voiko nuorisotyö koululla lisätä kouluviihtyvyyttä, tavoitteena on pohtia erilaisia keinoja siihen. Tarkoitukseni ei ole vain todeta, että vaikuttaako nuorisotyö koululla positiivisesti kouluviihtyvyyteen tällä hetkellä. Opinnäytetyöni tuo esille tapoja, jotka nuorten itsensä mielestä voisivat lisätä heidän kouluviihtyvyyttään. Sen kautta pohdin nuorisotyön keinoja vaikuttaa näihin asioihin koululla.</p> <p>Tutkimuksessani lapset suhtautuivat koulussa tehtävään nuorisotyöhön positiivisesti. Heidän mielestään sillä voidaan vaikuttaa heidän viihtymiseensä koulussa. Lapset luettelivat useita eri asioita, joiden he kokivat vaikuttavan kouluhyvinvointiin. Kouluruoka, ATK-tunnit, retket, leikit, välitunnit, elokuvien katsominen ja kiusaaminen olivat tuloksissa esiin tulleita aiheita. Lapset kaipaavat enemmän koulun normaalista arjesta poikkeavaa toimintaa koulupäiviinsä. Tekemällä nuorisotyötä kouluympäristössä luovia menetelmiä käyttäen, voidaan lisätä lapsille tärkeää toimintaa.</p> <p>Opinnäytetyöni on tarkoitettu etenkin koulussa nuorisotyötä tekeville sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille. Työstäni voi saada lisää tukea omiin työtehtäviinsä koululla ja oikeutusta koulussa tehtävän nuorisotyön tarpeellisuudelle. Yhteistyömalli on levinnyt jo laajemmalle, mutta aiheesta tarvitaan yhä paljon lisää tietoa. Tietoa tarvitsevat sekä koulut ja sen henkilökunta, nuoret itse ja heidän vanhempansa sekä nuorisotyö ja kouluissa töitä tekevät nuorisotyöntekijät. Jokainen tehty tutkimus lisää tietoisuutta sekä vahvistaa työnkuvaa.</p> <p>Työni tilaajana oli Humanistisen ammattikorkeakoulun hanke Uusiutuva koulu ja nuorisotyö – hanke 2011–2013.</p>	
Asiasanat Ala-aste, nuorisotyö, koulu, kouluviihtyvyys.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jeanette Träskelin	Number of Pages 53
Title Well-being of the child in age of elementary school – youth work in school's viewpoint	
Supervisor(s) Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor Renewable school and youth work –project, Marjo Kolehmainen	
Abstract <p>My thesis was concerned with cooperation with school and youth work. Objective is to figure out that, can youth work in school influence in the well-being of the child at school, especially in elementary school and which tools. In the beginning, I describe youth work in school at present, it's goals and tasks, and school as a youth work's operational environment and well-being of the child in school and which things influences that.</p> <p>Mainly in my qualitative study I interview elementary school's first, third and fourth grades students in Helsinki by using different narrative methods. I did my interviews in elementary school where I made my development project related to youth work in school. I worked there for a couple months as a "school god-parent". School has only a little experience at full-time cooperation with school and youth work. In addition to interviews, every student in that school got to answer one form question. With that question, I found out whole school's opinions to question: can youth work in school insert well-being there.</p> <p>Students got to tell things that they believe to influence their well-being in school and what they expect of youth work in school. One of my objectives was also to figure out different tools for inserting well-being in schools by doing youth work in there. So my only objective was not the sort out that do the youth work in school influence well-being in this moment. Because of that, my thesis will bring out tools which child themselves believes can have some influence on school well-being. With the help of those answers, I ponder youth works way to affect those things in schools.</p> <p>In my research children look positive on youth work in school. In their opinion, it can insert their school well-being. Children name various things, which can have an influence on school well-being in their opinion. School food, ADP-lessons, trips, games, breaks, movies and bullying were themes that came out. Children need more activity which differs from normal school routines. By doing youth work in school using creative methods, they can have more of those activities.</p> <p>My thesis is intended especially for those who work in school as a youth workers but also to all who are interested in the topic. My thesis can bring support to the youth workers duty in schools and legitimacy to youth work in school's necessity. Cooperation model has spread wider, but there should be more information about the topic. School and its staff, child themselves and their parents and youth work and youth worker who works in schools need more information. Every done research gives more awareness and confirms job description.</p> <p>Renewable school and youth work –project (2011-2013) in HUMAK was subscriber of my thesis.</p>	
Keywords Elementary school, youth work, school, school well-being.	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 NUORISOTYÖ KOULUISSA JA OPPILAITOKSISSA	7
2.1 Nuorisotyön tavoitteet ja tehtävät	8
2.2 Nuorisotyön toimintatapoja	10
2.3 Nuorisotyölle paikka koulussa	11
2.4 Koulussa tehtävää nuorisotyötä	14
3 NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA	19
3.1 Koulu toimintaympäristönä	20
3.2 Koulussa viihtyminen	23
3.3 Koulukiusaaminen, nuorten pahoinvointi	26
3.4 Keinoja viihtyvyyden lisäämiseen	27
4 TUTKIMUKSEN TAVOITE	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
5.1 Tutkimusmenetelmät ja tiedonkeruu	30
5.2 Tiedon luotettavuus ja tutkimusongelmat	33
6 TUTKIMUSTULOKSET	35
6.1 Oppilaiden toiveita	38
6.2 Viihtymiseen vaikuttavia kokonaisuuksia	44
6.3 Nuorisotyön ja koulun yhteistyön mahdollisuuksia	46
7. YHTEENVETOA	49

1 JOHDANTO

Opiskellessani Humanistisessa ammattikorkeakoulussa HUMAKissa kansalais-toiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa yhteisöpedagogiksi, en voinut olla huomaamatta sitä, kuinka tärkeä toimintaympäristö nuorille on koulu. Koulu tuli aina kaikessa esille. Kaikkihan käyvät koulua tavalla tai toisella, joten mikä paikka olisikaan parempi tavoittaa kaikki nuoret. Kouluissa ilmenee myös paljon ongelmia, kun ne ovat täynnä täysin erilaisia ja eri-ikäisiä nuoria.

Olin aina ollut kiinnostunut koulumaailmasta, ja haaveillutkin opettajan ammattista. Koulun ja nuorisotyön yhteistyömalleista en tiennyt mitään, kunnes törmäsin opinnäytetyöni tilaajaan Uusiutuva koulu ja nuorisotyö – hankkeeseen. Sitä ennen olin tiennyt haluavani tehdä töitä koulumaailmassa, mutta en vielä osannut vastata kysymykseen miten. Hankkeen kautta löysin etsimäni. Tutustuttuani enemmän koulun ja nuorisotyön yhteistyömalleihin, ymmärsin lopulta, että jos haluan tehdä töitä lasten parissa koulussa, on nuorisotyö minulle parempi ammatti siihen kuin opettajan ammatti. Nuorisotyön keinoilla pääsen lähelle nuorta ja tukemaan hänen henkistä kasvuaan. Mielestäni myös yhteisöpedagogin ammatti on sopiva tähän työhön. Valmistuneet yhteisöpedagogit sekä vielä alaa opiskelevat ovatkin alkaneet valloittaa kouluja projekteilla, harjoitteluilla ja uusilla tutkimuksilla. Halusin itsekin tutustua tähän toimintamalliin paremmin. Aihe on ajankohtainen myös muilla kuin HUMAKin foorumeilla. Jo Lapsi- ja nuorisopoliitiikan kehittämisohjelmassa 2012–2015 (OKM 2011) on maininta koulujen ja nuorisotyön yhteistyöstä. Yksi ohjelman tavoite on, että kouluissa ja harrastuksissa lisätään yhteisöllisyyttä ja sen yhtenä toteutuskeinona nähdään nuorisotyön ja koulun yhteistyön vahvistaminen. Nuorisotyöltä halutaan menetelmiä mm. ryhmäyttämiseen, ongelmanratkaisuun sekä yhteisöllisyyden tukemiseen koulussa. (OKM 2011, 5-6.)

Tein suuntautumisopintojeni kehittämisprojektin kouluyhteisössä. Toimin nk. koulukummina Katajanokan ala-asteen koululla. Tein siellä kokopäiväisesti koulussa tehtävää nuorisoyötä viiden kuukauden aikana. Koulukummi oli nimike, jonka itse valitsin lasten käytettäväksi projektini aikana. Halusin nimikkeen, jota myös ensimmäisellä luokalla olevan lapsen oli helppo käyttää. Avatessani työni

tuloksia myöhemmin, käytän käsitettä koulukummi, koska sitä nimikettä käytin lasten kanssa myös aineistoa kerätessäni. Projektini oli ensimmäinen kosketukseni koulussa tehtävään nuorisotyöhön. Projektipintojeni kautta pääsin perille työnkuvasta sekä sen haasteista ja sen jälkeen oli luontevaa jatkaa opinnäytetyöhön.

Minua kiinnosti projektini aikana erityisesti se, minkälaisia työtehtäviä koulussa nuorisotyötä tekevällä voi olla ja miten yhteistyö muun henkilökunnan kanssa toimii. Kuitenkin vielä enemmän minua alkoi kiinnostaa se, pystytäänkö nuorisotyön keinoin vaikuttamaan lasten viihtymiseen ala-asteella. Merkitseekö lapsille koulussa mitään se, että siellä on yksi työntekijä uudesta ammattikunnasta lisää? Opettajilla saattaa olla asiasta erilaisia mielipiteitä kuin itse lapsilla, joten minä halusin tietää mitä itse kohderyhmä on asiasta mieltä. Tutkimustehtävänä opinnäytetyössäni oli selvittää, voiko koulussa tehtävä nuorisotyö vaikuttaa lasten viihtyvyyteen positiivisesti koululla ja millaisin keinoin. Nuorisotyössä on tärkeää asettua lasten itsensä asemaan ja keskittyä niihin asioihin joista lapset itse kokevat olevan hyötyä. Tärkeää on, että työn tavoitteet kohtaavat henkilökunnan tavoitteiden lisäksi myös lasten omat toiveet. Nuorisotyöntekijä voi tehdä lukemattomia asioita koululla, mutta on hyvä pohtia, mitkä niistä ovat kaikista hyödyllisimpiä juuri lasten näkökulmasta. Tähän kysymykseen pyrin opinnäytetyössäni vastaamaan, niin että toiminnan tullessa yhä vakinaisemmaksi, tiedetään jälleen vähän enemmän ja osataan ottaa lasten omat mielipiteet huomioon.

Kohderyhmänä tutkimuksessani minulla oli 8-12-vuotiaita lapsia Katajanokan ala-asteen koululta. Ensimmäiset luokat, kolmas luokka sekä neljäs luokka olivat muita luokka-asteita enemmän mukana. Neljännen luokan tytöt olivat vielä omana ryhmänään edustamassa koululla toteuttamani tyttökerhon mielipidettä. Tutkimukseni oli pääosin laadullinen ja luokkien kanssa käytin lapsille soveltuvia haastattelumenetelmiä asian käsittelemisessä. Tärkeimpinä tutkimuskysymyksinä luokille oli: millainen on täydellinen koulupäivä, mitä itse tekisit jos olisit koulukummi ja mitkä asiat lisäisivät viihtymistäsi koulussa.

Koulussa tehtävän nuorisotyön vaikutuksesta lasten kouluvihtyvyyteen on tehty ennen tätäkin opinnäytetyötä tutkimuksia. Sini Kukkosen opinnäytetyössä esimerkiksi tutkittiin nuorisotyön vaikutusta viihtyvyyteen sellaisessa koulussa, jos-

sa koulussa tehtävää nuorisotyötä oli tehty jo säännöllisen ajan. Tutkimukseen haastateltiin alakoulun opettajia sekä alakoulun viimeisten luokka-asteiden oppilaita. (Kukkonen 2011, 2.) Tämän tutkimuksen lopussa mainitaan tarve tehdä lisää tällaisia tutkimuksia, jotta saataisiin vertailukohtia työn tuloksille. Opinnäytetyöni lopussa tutkimustuloksia käsitellessäni vertaankin tuloksiani tämän tutkimuksen tuloksiin. Oma opinnäytetyöni keskittyy nimenomaan oppilaisiin ala-asteella, lähtien aivan ensimmäisen luokan oppilaista. Aineistona on käytetty pelkästään nuorten omia mielipiteitä ja näkemyksiä. Tässä työssä en haastatellut opettajia, sillä opettajien mielipidettä asiasta oli tutkittu jo oppilaiden mielipiteitä enemmän. Minua kiinnosti lasten näkemys asiasta. Tutkimukseni kuitenkin eroaa edellä mainitusta merkittävästi siinä mielessä, että alakoulussa josta aineistoni keräsin, ei ollut ennen minun lyhyttä projektiani ollenkaan koulussa toimivaa nuorisotyöntekijää. Jotakin yhteistyötä oli aikaisemmin ollut, mutta ei kokopäiväistä työntekijää.

Opinnäytetyössäni avaan aluksi koulun ja nuorisotyön yhteistyötä tällä hetkellä. Tässä työssä käytän aihetta käsitellessäni kuvausta koulussa tehtävä nuorisotyö. Tämä termi mielestäni kuvaa hyvin koulun ja nuorisotyön yhteistyötä, jossa nuorisotyö on oma työnkuvansa jota vain tehdään kouluympäristössä. Kuvaan sitä, mitä on jo tehty ja millaisin menetelmin ja tavoittein. Vertailen myös koulun ja nuorisotyön toimintaympäristöjä. Nuorisotyöntekijän on tärkeä tuntea koulun tavat ja ymmärtää millainen toimintaympäristö se on voidakseen tiedostaa sen haasteet sekä mahdollisuudet. Avaan myös käsitettä kouluviihtyvyys ja asioita jotka siihen vaikuttavat mm. koulukiusaaminen. Lopuksi esittelen oman tutkimukseni tulokset sekä niistä saadut johtopäätökset. Työstäni on hyötyä aiheen kanssa työskenteleville sekä kaikille asiasta kiinnostuneille. Tulevaisuudentavoitteena on saada koulun ja nuorisotyön yhteistyöstä jokaisen koulun arkipäivää.

2 NUORISOTYÖ KOULUISSA JA OPPILAITOKSISSA

Nuorisotyötä on alettu yhä enemmän liittämään nuorten vapaa-ajan lisäksi koulumaailmaan. On huomattu, että nuorisotyö voi tuoda arvokkaan lisän kouluissa

tehtävään työhön ja tuen opettajille. Yhteistyötä on mahdollista toteuttaa sekä peruskoulussa että toisella asteella. Tässä luvussa käytän koulu-käsitettä laajasti kuvaamaan kouluja ja oppilaitoksia, joissa nuorisotyötä voidaan tehdä.

Koulu on yksi nuoren kaikista tärkeimmistä kasvuympyröistä, joista muut ovat koti, vapaa-aika sekä media. Kaikki nämä osa-alueet vaikuttavat nuoren kasvuun ja kehitykseen. Nuorisotyöntekijän tehtävänä nähtiin ennen vastata nimenomaan nuorten vapaa-aikaan liittyvistä asioista, mutta viime vuosituhanen lopulla on alettu yhä enemmän pohtia sitä, että millainen nuorisotyön ja koulun suhde voi olla. (Soanjärvi 2005, 9-10.)

Oman työni tilaaja on yksi hyvä esimerkki siitä, että koulussa tehtävä nuorisotyö on kehittämisen alla. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö – hanke 2011–2013 on Humanistisen ammattikorkeakoulun HUMAKin hanke, jota opetus – ja kulttuuriministeriö rahoittaa. Tämän hankkeen tarkoituksena on tuoda tuki kouluissa nuorisotyötä tekeville sekä pyrkiä toimintamallin levittämiseen sekä vakinaistamiseen. Hanke toimii valtakunnallisesti ja toteuttaa yhtenä toimintamuotonaan Konnevedellä projektimuotoista kokeilua. Tavoitteena on saada tärkeää uutta tietoa ja kokemusta työn tueksi ja opiskelijat Humanistisessa ammattikorkeakoulussa osallistuvat osaltaan hankkeen kehittämistyöhön. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2012.)

2.1 Nuorisotyön tavoitteet ja tehtävät

Nuorisotyöllä ja koululla on omat tavoitteensa toiminnalleen. Nuorisotyöllä on neljä erilaista yleist tehtävää eli perusfunktiota joilla sen toiminta perustellaan.

Nuorisotyö on nuorten tarpeisiin ja vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaa ohjattua ja yhteisöllistä toimintaa, jonka tarkoituksena on sekä auttaa nuoria liittymään yhteiskuntaan että tarjota nuorille oppimismahdollisuuksia persoonallisuuden, yhteiskunnan ja kulttuurin kehittämiseksi. (Nieminen 2007, 43.)

Nieminen kirjoittaa näistä nuorisotyön neljästä eri funktiosta, joista käy ilmi työn yleisimmät tehtävät. Nämä neljä perusfunktiota ovat sosialisatiofunktio, personalisatiofunktio, kompensatiofunktio sekä resursointi- ja allokontifunktio.

Sosialisatiofunktio on nuorisotyön ensimmäinen ja kaikista yleisin funktio. Sen tarkoituksena on pyrkimys saada nuori liitettyksi parhaalla mahdollisella tavalla kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi. Uudelle sukupolvelle siirretään hyviä rooleja ja käyttäytymistapoja, ja mm. perinteisiä arvoja. Nuorelle kerrotaan kuinka hän voi olla kuuliainen ja ihanteellisesti käyttäytyvä kansalainen. Näin hän myös oppii, mikä ei ole ihanteellista tai niin sanotusti sallittua. Eräs tärkeä seikka tässä funktiossa on kuitenkin se, että tärkeää on nuoren oma osallisuus liittyen näihin kyseisiin alueisiin. Nuoren on löydettävä oma paikka yhteiskunnassamme ja osallistuttava siihen. Tarkoituksena on täten myös se, että nuorilla on mahdollisuus muuttaa tai hylätä näitä heille tarjottavia arvoja, rooleja ja käyttäytymistapoja. (Nieminen 2007, 23- 24.)

Personalisatiofunktiossa taas tehtävänä on auttaa nuorta kehittymään omaksi itsekseen. Työssä tulee ottaa huomioon nuori kokonaisuudessaan ja kuunnella hänen tarpeitaan. Jokainen nuori on ainutlaatuinen ja yksilöllinen ja häntä tulee auttaa tiedostamaan omat tarpeensa ja pyrkimyksensä kannusatomalla ja neuvomalla. (Nieminen 2007, 24- 25.) Kolmas funktio, kompensatiofunktio, yrittää korjata vaikeuksia ja puutteita, mitä nuorilla ilmenee näiden kahden edellisen funktion tiimoilla. (Nieminen 2007, 25.) Viimeisenä on resursointi- ja allokontifunktio. Siinä pyritään saamaan nuoret mukaan vaikuttamaan heitä koskeviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Halutaan vaikuttaa yhteiskunnan nuorille osoitamiin voimavaroihin ja niiden suuntaamiseen. (Nieminen 2007, 25- 26.)

Kuten Annika Kauhanen(2011) toteaa omassa opinnäytetyössään, nuorisotyön tavoitteet ovat osittain hyvin yhtenevät koulun tavoitteiden kanssa. Tietojen sekä taitojen opettamisen lisäksi koulun tavoitteisiin kuuluvat myös esimerkiksi nuorten kasvatusta aktiivisiksi kansalaisiksi, terveen itsetunnon kehittymisen ja monipuolisen kasvun tukeminen nuorella. Päällekkäisyyksiä nuorisotyön funktioiden kanssa löytyy. Esimerkiksi vastuu sosialisatio- ja personalisatiofunktioista on koululla ja nuorisotyöllä yhteinen. (Kauhanen 2011, 11–13.) Nuorisotyön toteuttaminen koululla ei ole täysin tavoitteisiin sopimatonta kummankaan

osapuolen kannalta. Yhteistyöllä voidaan vahvistaa näiden yhtenevien tavoitteiden toteutumista paremmin kouluympäristössä.

Nuorisotyön tavoitteet ja lait muotoilevat toimenkuvaa. Työtehtävien tulee olla yhteydessä nuorisotyön perusfunktioihin jotta se toteuttaa nuorisotyötä sen tavoitteiden mukaisesti vaikka toimintaympäristönä olisikin koulu. Nuorisolaki tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa ja toiminta koulun ja nuorisotyön yhteistyössä tulee tukea tämän lain tavoitteita. Nuorisolaki määrittelee lain tavoitteet ensimmäisessä pykälässä:

Tämän lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Nuorisolaki 1§.)

2.2 Nuorisotyön toimintatapoja

Nuorisotyössä on omat oppimisympäristönsä, jotka poikkeavat koulun perinteisestä oppimisympäristöstä. Nuorisotyön oppimisympäristöillä on enemmänkin epämuodollinen luonne. Nämä oppimisympäristöt kuuluvat nonformaalin kasvatuksen alueelle, kun taas koulu kuuluu formaaliseen kasvatukseen. Tällainen nonformaali kasvatusta perustuu vapaaehtoisuuteen ja on käytännönläheisempää, mutta kuitenkin tietoista ja tavoitteellista toimintaa eikä vain tiedostamatonta satunnaisoppimista. Siinä arvostetaan nuorten omia kokemuksia ja kasvua ja kehitystä. (Nieminen 2007, 28.) Tällainen erilaisten ympäristöjen käyttö liittyy osaltaan sosiaalipedagogiikkaan, jota nuorisotyössäkin toteutetaan. Nuorisotyössä pyritään niin sanotusti tekemään toisin, eikä esimerkiksi niin kuin koululaitos määrittelee. Sosiaalipedagogiikassa kiinnitetään huomiota nyky-yhteiskunnan yhä suurenevaan ongelmaan: syrjäytymiseen. (Filander 2007, 91–92.)

Annika Kauhasen tekemässä oppaassa, joka on tarkoitettu koulussa nuorisotyötä tekeville, otetaan nuorisotyön tavoitteissa koulussa esille nämä nuoriso-

työlle ominaiset nonformaalit oppimisympäristöt. Siinä yhtenä tavoitteena on luoda kouluun nonformaaleja oppimisympäristöjä, jotta koulusta tulisi enemmän sellainen paikka, jossa nuoret ja lapset todella kokevat oppivansa asioita joilla on merkitystä heidän elämässään. Tällaiset oppimisympäristöt voivat olla esimerkiksi leirejä ja retkiä tai muita tapahtumia. (Kauhanen 2011, 56.)

Nuorisotyöntekijä on ennen kaikkea osallistaja ja innostaja. Nuorisotyöllä pyritään tukemaan nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä vahvistamaan heitä sosiaalisesti, mutta myös nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseen eli nuorisopoliittikkaan. Kuitenkin tarkoituksena on osallistaa nuoria ja lapsia itse vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Lasten ja nuorten omaa ääntä on nuorisotyössä kuultava. Osallistaminen on yksi nuorisotyön peruseriaatteita. (Horelli, Haikkola, Sotkasiira 2007, 217.) Nuorisotyö perustuu myös nuorten vapaaehtoiseen osallistumiseen (Nieminen 2007, 34). Koulu on nuorille pakollista, mutta nuorisotyön toimintaan tarvitaan aina vapaaehtoista osallistumista. Ketään ei voida pakottaa nuorisotyön järjestämään toimintaan mukaan. Tämän takia nuorisotyöntekijöillä on taitoja innostaa nuoria mukaan vapaaehtoisesti sekä antaa heille mahdollisuuksia osallistua.

2.3 Nuorisotyölle paikka koulussa

Koulu toimintaympäristönä on ollut paljon esillä ja koulusurmat ovat olleet yksi syy sen median tuomaan huomioon. Koulusurmat ovat herättäneet paljon keskustelua koulujen turvallisuudesta, nuorten pahoinvoinnista sekä henkilökunnan työmäärästä.

Kouluissa on ollut ennenkin väkivaltaa ympäri maailmaa, mutta koulusurmat herättivät mediassa suurta huomiota ja näin kouluväkivalta sai uuden suunnan (Benyik 2009, 40). Koulusurmia on Suomessa ollut Jokelassa, Kauhajoella sekä Raumanmerellä. Näiden tapahtumien kautta on nähty entistä tärkeämmäksi lisätä henkilökuntaa kouluissa. Tulevaisuudessa toivotaan, että kouluissa keskittyttäisiin enemmän koko kouluyhteisön huolehtimiseen ja yhteisöllisyyden lisäämiseen (Benyik 2009, 58). Koulusurmat avasivat julmalla tavalla silmiämme nuorten pahoinvoinnista ja ovat johtaneet laajaan julkiseen keskusteluun (Sal-

minen 2012, 54). Mutta se on ollut vain yksi äärimmäinen tapaus joka on avannut keskustelua kouluympäristöstä. Moni muukin asia on lisännyt keskustelua koululla. Nuorten pahoinvoinnin lisäksi myös koulun henkilökunnan lisääntynyt uupuminen, sekä lyhytaikaisten sijaisten lisääntyminen koululla ovat herättäneet huolenaihetta. Opettajien ammattijärjestön OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen, on ollut huolissaan uupuneista opettajista, ja heidän halukkuudestaan vaihtaa ammattia (Kymen sanomat, 2011). OAJ:n tekemän kyselyn mukaan jopa 71 % opettajista kokee työrauhan heikentyneen selvästi koulussa. Tilanne on kouluissa niin huono, että opettajat kaipaavat jo uusia keinoja puuttua oppilaiden käyttäytymiseen. (OAJ 2012.) Opettajat uupuvat työssään, kun oppilaat heikentävät yhä useammin työrauhaa.

Myös nuorten syrjäytyminen on tällä hetkellä keskustelunaiheena monella forumilla. Suomalaisessa yhteiskunnassa on viime vuosikymmeninä tapahtunut paljon muutoksia, esimerkiksi maaseudun lähiyhteisön hajoaminen yhteiskunnan muuttuessa teollisuus – ja palveluyhteiskunnaksi ja suurtyöttömyydet ja lama-ajat. Nämä kaikki vaikuttavat nuorten kasvuun ja siten erilaiset ongelmat alkavat olla yhä enemmän esillä. Myös perhe-elämä on kokenut suuria muutoksia. Modernissa pienperheessä yhdistyvät työt ja perhe-elämä sekä harrastukset, eikä aikaa välttämättä lasten kasvatukseen enää jää niin paljon. Ammattilaisille ja yhteiskunnalle halutaan yhä enemmän määrin sysätä osaa kasvatuvastuusta. (Lämsä 2009, 21–23.) Varsinkin koulu on joutunut ottamaan yhä enemmän vastuuta lasten kasvatuksesta. Opettajilla ei kuitenkaan yksin riitä aikaa kantaa tätä vastuuta.

Haasteena on viime aikoina myös ollut nuorten viihtymättömyys koulussa. Vaikka Suomessa on hyvä maine Pisa-tutkimuksissa (kansainvälinen vertailu) koulutuloksista, niin on alettu kritisoimaan, sitä ettei nuorten inhimillistä kehitystä oteta huomioon ollenkaan. (Salminen 2012, 54–55). Pisa-tutkimukset ovat OECD:n eli taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön jäsenmaiden arviointiohjelma ja Suomi on yksi OECD:n jäsenmaa. Ohjelma tutkii 15-vuotiaiden osaamista matematiikassa, lukuaineissa ja luonnontieteissä kansainvälisessä vertailukehyksessä. Tietoa saadaan myös koulun ulkopuolella tapahtuvasta oppimisesta. Pisa-tutkimukset tehdään muutaman vuoden välein ja Suomi on menestynyt niissä hyvin. (Koulutuksen tutkimuslaitos, 2011.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n Kouluterveyskyselyt kertovat myös nuorten vaikeuksista koulussa. Kouluterveyskyselyt tehdään Suomessa peruskoulujen 8. ja 9. luokan oppilaille sekä lukioden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Vuodesta 2013 lähtien näitä kyselyitä tehdään koko maassa joka toinen vuosi. (THL 2012.) Kouluterveyskyselyissä selvitetään mm. oppilaiden kouluoloja, koettua terveyttä sekä terveystottumuksia. Vuosien 2000–2011 kouluterveyskyselyiden yhdistetyistä tuloksista saadaan paljon tietoa nuorten koulussa viihtymisestä. Tässä työssäni tarkastelen vain peruskoulun oppilaiden vastauksia. Tuloksista selviää, että erilaiset vaikeudet koulunkäynnissä ovat yleisiä. Huonot kouluolot näkyvät esimerkiksi koulu-uupumisena, koulun työilmapiiirin ongelmina, kiusaamisena sekä vaikeuksina opiskelussa. Käydessäni läpi kyselyiden tuloksia, kiinnitin huomioni kohtaan jossa yli 60 % vastanneista koki, ettei opettaja ole kiinnostunut oppilaan kuulumisista. (THL 2011.) Kouluun tarvitaan aikuista, jolla on aikaa olla kiinnostunut nuorten kuulumisista koulussa. Opettajilla syy siihen, että nuoret kokevat ettei häntä kiinnosta, voi olla se ettei hänellä vain ole aikaa kuunnella.

Koulukiusaaminen on yksi puhuttava ilmiö, joka vaikuttaa koulun ja nuorisotyön yhteistyön ajankohtaisuuteen. Nykyään voidaan sanoa että etenkin alakoulun luokka-asteilla 1-6 on useammassa luokassa ainakin yksi oppilas, joka joutuu systemaattisen kiusaamisen uhriksi. Yhä useampi koulutiensä aloittava eka-luokkalainen joutuu kiusatuksi. (Salmivalli 2010, 17–18.) Kouluterveyskyselyissä vuonna 2010/2011 jopa 70 % vastanneista 8. ja 9. luokan oppilaista on sitä mieltä, ettei kiusaamiseen ole puututtu koulun aikuisen toimesta (THL 2011).

Kiusaaminen on ollut jo pitkään negatiivinen ilmiö, eikä sen määrä juurikaan ole noussut. Kuitenkaan sen määrä ei ole saatu laskettua, vaikka asia on ollut pinnalla jo pidemmän aikaa. On alettu huomaamaan, että kiusaamiseen kouluissa tulee puuttua tehokkaammin ja käytännön välinein. (Salmivalli 2010, 23.)

Monialaisuus on tavoitteena nuorten kanssa työskennellessä missä vain ympäristössä. Nykyään moniammatilliseen työskentelyyn vaaditaan valmiuksia jo yhä useammilta ihmisten kanssa työskenteleviltä, mutta nuoria ajatellen tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat esimerkiksi nuorisotyöntekijä, opettaja, kuraattori, poliisi-

si ja terveydenhoitaja. Moniammatillisesti kyetään auttamaan nuorta kokonaisvaltaisesti keskittymällä koko ongelmavyöhytiin yksittäisten ongelmien ratkomisen sijasta. (Vehviläinen 2002, 13.) Koululla työskentelee jo kuraattoreita, opinto-ohjaajia sekä terveydenhoitajia, mutta sieltä puuttuu vielä nuorisotyöntekijä, jolla on mahdollisuus tuoda iso lisä, osallistajan ja innostajan roolillaan (sivu 11), moniammatilliseen tiimiin nuoren tueksi. Koulu on pitkään nähty opettajien valtakuntana, mutta jo opettajankoulutuksessa on alettu kiinnittämään huomiota moniammatillisuuteen koulutuksellisesta näkökulmasta. Koulukin on alkanut enemmän avautumaan yhteistyön sekä moniammatillisuuden idealle. (Pohjola 2010, 18.) Esimerkkinä moniammatillisesta yhteistyöstä koulussa voisi olla vanhempainillan järjestäminen moniammatillisesti, niin että käsitellään muutakin kuin nuoren koulussa suoriutumista. (Vehviläinen 2002, 72). Uskoisin että tällainen tuntuisi vanhemmistakin varmasti erittäin hyvältä, kun tietää että tieto eri alan työntekijöiden välillä kulkee.

2.4 Koulussa tehtävää nuorisotyötä

Yhteistyötä koulun kanssa on tehty jo pidemmän aikaa, se ei ole mitenkään uusi ilmiö. Itse asiassa, yhteistyötä koulun ja nuorisotyön välillä on ollut jo ennen toista maailmansotaa (Kolehmainen 2012, 17). Kuitenkin uutta on se, että nykyään nuorisotyöntekijä yhä useammin toimii kokopäiväisenä työntekijänä koululla (Pohjola 2010, 22).

Ennen oli yleisempää, että yhteistyötä koulun ja nuorisotyön välillä tehtiin ennemminkin siten, että nuorisotyöntekijä vieraili välillä koululla. Vierailuja saattoi olla jopa vain muutamia vuodessa. Sen jälkeen, kun kokopäiväinen työskentely koululla on aloitettu, on pistetty merkille, että näiden kahden mallin välillä on sekä hyviä sekä huonoja puolia. Toisaalta on monelta kannalta helpompaa työskennellä kokopäiväisesti koululla saman asian ääressä, mutta nuorisotyöntekijän oleminen koululla koko ajan, voi muuttaa hänen työnsä luonnetta. Opettajien käsitykset ja näkemykset voivat alkaa vaikuttamaan myös nuorisotyöntekijän käsityksiin ja nuorisotyöntekijän työn luonne voi muuttua lähemmäksi opettajan työtä. (Sarha 2005, 27–28.) Tehdessäni omaa projektiani ala-asteella, olin

kokopäiväisenä nuorisotyöntekijänä koulun arjessa. Haasteelliseksi koin omassa roolissani pysymisen, kun työtovereina oli opettajia, avustajia sekä muita koulun henkilökuntaa. Kuitenkin mielestäni pääsin erittäin hyvin tutustumaan koko koulun oppilaisiin ja koulun arkeen ollessani siellä joka päivä. Lapset pysyivät luottamaan siihen, että minut löytää aina jostakin jos on tarvetta jakaa esimerkiksi huoliaan tai ilojaan.

Nimike

Tein oman suuntautumisopintojeni kehittämisprojektin koulussa tehtävästä nuorisotyöstä. Toimin ”koulukummi” nimikkeellä Katajanokan ala-asteella. Käytettävän käsitteistön kanssa on ollut paljon epäselvyyksiä puhuttaessa koulun ja nuorisotyön yhteistyöstä. Nuorisotyöntekijästä koululla on missä milloinkin käytetty erilaisia nimikkeitä. Vaihtoehtoja on ollut mm. koulunuorisotyöntekijä, kouluohjaaja, nuoriso-ohjaaja, yhteisöpedagogi yms. (Sarha 2005, 26, Kauhanen 2011, 27, Pohjola 2010, 12) Tästä syystä itse jouduin pitkään pohtimaan omaa nimikettäni työskennellessäni ala-asteella jopa koulun nuorimmaisten kanssa. Ensimmäisen luokan oppilaat eivät välttämättä olisi ymmärtäneet nuorisotyöntekijän nimikettä. Toisaalta ne jotka ovat pyrkineet kehittämään koulussa tehtävää nuorisotyötä eteenpäin, ovat välttäneet sanan nuorisotyöntekijä käyttöä koulussa. Tämä käsite sisältää tiettyjä ennakkokäsityksiä siitä mitä työ pitää sisällään ja koska koululle halutaan luoda uutta työnkuvaa, halutaan päästä ennakkoluuloista pois. Jos uusi työmuoto halutaan vakiinnuttaa, pitäisi sille määrittää ihan oma käsite. (Kauhanen 2011, 28)

Nimikkeen valinnanvaikeuteen liittyy myös se, että nuorisotyöntekijät eivät voi viedä kaikkea kunniaa koulun kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Myös sosionomit ovat tehneet yhteistyötä koulujen kanssa. Esimerkkinä tapaus Pitäjänmäen peruskoulusta, jossa sosionomi työskentelee. Koululla hän järjestää toimintaa, joka lisää yhteisöllisyyttä ja lisää yhteisön voimavaroja ja kuitenkin tukee yksilöitä tuomalla paremmin esille heidän vahvuuksiaan. Tavoitteena on aito ja osallistava yhteisöllisyys. (Sandberg 2011, 16.) Nimike yhteisöpedagogi on yleisesti koulussa tehtävälle nuorisotyölle huono, sillä se on tutkintonimike humanistisen ja kasvatustieteen ammattikorkeakoulututkinnolle.

HUMAKin kehittämistyössä on pohdittu käsitettä yhteisöllinen pedagogiikka. Tässä käsitteessä nähdään tiivistyvän nuorisotyön tavoitteet kuten osallisuus ja kohtaaminen, joita myös koulussa toimiessa pyritään toteuttamaan. Käsitteen toivotaan yleistyvän enemmänkin puhuttaessa kasvatustyöstä, johon pyritään yhdessä koulun monialaisen henkilöstön kanssa. Koulun pedagogisen tehtävän lisäksi käsitteen kautta sosiaalinen tehtävä tulisi myös esille. Käsite pohjautuu sosiaalipedagogiikkaan, jonka tavoitteena on pedagogisia ratkaisuja käyttämällä tukemaan mm. yksilöiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi ja lapsuuden ja nuoruuden hyvinvointia. Tärkeää yhteisöllisessä pedagogiikassa on työskentely ryhmien ja yhteisöjen kanssa osallisuutta lisäten. (Kauhanen 2011, 56)

Yhteisöllinen pedagogiikka käsite kattaa vielä paljon enemmän ja termin avaaminen on edelleenkin prosessissa HUMAKissa, mutta siihen en lähde tässä työssäni syvemmin paneutumaan. Tätä käsitettä kuitenkin pyritään käyttämään puhuttaessa koulun monialaisesti toteutettavasta yhteisestä kasvatustehtävästä. Seuraavassa luvussa käsitelen tarkemmin koulussa nuorisotyötä tekevän mahdollista toimenkuvaa. Sitä kautta selviää, mitä yhteisölliseltä pedagogiikalta voidaan käytännössä odottaa. Itse koin tämän käsitteen sopivaksi ammatillisessa käytössä, mutta aivan liian vaikeaksi tuoda arkikäyttöön ala-asteikäisille lapsille.

Työtehtäviä

Mitään selkeää työtehtävien määrittelyä ei vielä ole olemassa, vaan nuorisotyöntekijä koululla voi hyvin pitkälle räätälöidä itse työtehtävänsä koulun ja oppilaiden tarpeen mukaan soveltuvaksi. Siitä missä nuorisotyön painopiste koululla tulisi olla, on ollut paljon erilaisia mielipiteitä. Mielipiteet eivät välttämättä aina ole kohdanneet mm. opettajien, rehtorien ja nuorisotyöntekijän välillä. Yksi suuri kysymys on ollut se, että onko työ yhteisöllisyyteen vai yksilöllisyyteen painottuvaa. Hyvin pitkälti nuorisotyö koululla sisältää kuitenkin näitä molempia. On tärkeää, että nuoret voivat koululla saada yksittäistä keskustelutukea, mutta myös ryhmien kanssa työskentely on erityisen tärkeää. Nuorisotyö koululla sisältää työtehtäviä liittyen näihin molempiin alueisiin. Onkin hyvä huomata, että nuorisotyö on ehkäisevää työtä, kuin esimerkiksi koulupsykologin työ on korjaava. (Sarha 2005, 30–31.)

Pääsääntöisesti ne nuorisotyötä tekevät, jotka ovat kokopäiväisesti koululla työskentelemässä, ja ne jotka vain välillä tekevät yhteistyötä koulun kanssa, keskittyvät hyvin pitkälle samankaltaisiin tehtäviin. (Sarha 2005, 30) Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä tehty opas: Yhteisöllisen pedagogiikan ABC, koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin, luettelee paljon esimerkkejä mahdollisista työtehtävistä ja siitä, mitä koulussa tehtävä nuorisotyö voi käytännössä olla. Erilaisia alueita, joilla yhteisöllistä pedagogiikkaa voidaan tehdä, ovat mm: opetussuunnitelman suuret aihekokonaisuudet, kerhot ja harrastustoiminta, kiusaamisen aihealueet, koulun tapahtumat, tuki ja ryhmäyttäminen nivelvaiheissa, oppilaskunnan hallituksen tukeminen, välituntitoiminta, parkkitoiminta ja yksilönohjaus. (Kauhanen 2011, 18–25.) Muita tehtäviä, joita nuorisotyöntekijät ovat koululla tehneet, ovat mm: leirikoulujen suunnittelu ja niihin osallistuminen, osallistuminen oppilashuoltoryhmiin, koulun ja nuorisotyön tilojen jakaminen, aamunavauksien pitäminen, kodin ja koulun yhteistyömuodoissa mukana oleminen sekä vierailut tietyillä oppitunneilla ja luokkaretkillä mukana oleminen. (Sarha 2005, 29–30.)

Opetussuunnitelma sisältää erilaisia aihekokonaisuuksia, joiden tavoitteet ja sisällöt on tarkoitus sisältyä useisiin oppiaineisiin. Niiden on tarkoitus olla kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja ja niiden tulee näkyä oppitunneissa sekä koulun arjessa ja tapahtumissa. Opetussuunnitelman perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet ovat mm: ihmisenä kasvaminen, viestintä ja mediataito, kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys, turvallisuus ja liikenne ja vastuu ympäristöstä. (Opetushallitus 2004, 32.) Nämä kaikki aihekokonaisuudet ovat kaikki nuorisotyölle ominaisia teemoja. Aihekokonaisuuksien kautta voidaan käsitellä esimerkiksi päihdekasvatusta, seksuaalikasvatusta ja suvaitsevaisuuskasvatusta ja paljon muita tärkeitä teemoja. (Kauhanen 2011, 18)

Ns. parkkitoiminta voi koululla olla päivystystoimintaa. Tämän tarkoituksena on parantaa työrauhaa luokissa sekä varmistaa, ettei kukaan kulje toimeettomana käytävillä kun tunnit ovat alkaneet. Parkkitilassa voi mm. keskustella nuorisotyötä tekevän kanssa käyttäytymisen syistä. (Kauhanen 2011, 23)

Tehdessäni projektityötäni ala-asteella omiin työtehtäviini kuului paljon erilaisia asioita. Suurimmaksi osaksi olin itse muodostanut työnkuvani koulun tarpeet huomioonottaen. Tapahtumien järjestäminen tuli mukaan työtehtäviini vapun myötä. Järjestin koululle vappuna Talent-tapahtuman. Talent-tapahtumassa oppilaat pääsivät Talent tv-sarjan mallin mukaan esittelemään vapaamuotoisesti omia taitojaan. Taitojen esittelyyn kuuluu yhtenä osana tuomareiden antama palaute suorituksesta. Toive tuli opettajilta, mutta tapahtuman järjestin oppilaiden kanssa alusta loppuun. Aihekokonaisuuksia pääsin hyödyntämään rasismien vastaisella viikolla, jolloin pidin jokaiselle luokka-asteelle erilaisia teematunteja rasismista, erilaisuudesta tai omasta identiteetistä. Lisäksi pidin välillä ryhmäytystunteja luokille tavoitteellisten leikkien merkeissä. Osallistuin myös kiusaamisen vastaiseen toimintaan ja pyrin seuraamaan hiukan koulun nuorten vapaa-ajan käyttöä. Olin mukana koulun diskossa sekä kiertelin välillä iltaisin koulun aluetta. Yksilöllistä juttelutukea tarjosin nuorille välituntisin ja iltapäiväkerhotoiminnan yhteydessä. Jos nuorella oli suurempia ongelmia, pystyin opettajan kanssa yhteistyössä suunnittelemaan yksilöllistä tukea oppituntienkin aikana. Koin kuitenkin omassa työskentelyssäni erittäin tärkeäksi olla läsnä oleva aikuinen, joka on tavoitettavissa ja jolle voi tulla juttelemaan aina kun jossakin hänet näkee.

Yksi tavoitteeni oli pyrkiä tuomaan koululle jotakin ihan uutta nuorisotyön ja koulun yhteistyön kautta ja idean tähän sain Islannista. Olin osallistunut kouluni järjestämälle lyhyelle opintomatkalle Islantiin kolmantena lukuvuotenani vuonna 2011. Siellä pääsin tutustumaan islantilaiseen koulun ja nuorisotyön yhteistyömalliin. Siellä pääkaupungin erään nuorisotyöntekijä ja koulun välillä ilmeni yhteistyötä sillä tavalla, että luokalla oli oma kerho. Nuorisotyöntekijä järjesti tietyille luokka-asteelle omaa kerhoa koulun tiloissa, johon yleensä kaikki oppilaat siltä luokalta osallistuivat. Tavoitteena oli tietenkin saada ryhmä yhtenäisemmäksi. Itse otin soveltaen mallia tästä toimintatavasta ja järjestin projektissani ala-asteen ensimmäisen luokan oppilaille viikoittain toistuvan tunnin. Tunnilla leikittiin erilaisia leikkejä ja harjoiteltiin yhdessä toimimista sekä käyttäytymistä koulun oppituntia vapaammissa toimintatuokioissa. Lisäksi pidin neljännen luokan tytöille tyttökerhoa. Tämä tyttökerho oli vapaaehtoinen, mutta siihen siis kutsuttiin kaikki tämän luokan tytöt. Tavoitteena oli vahvistaa tyttöjä ja tämän

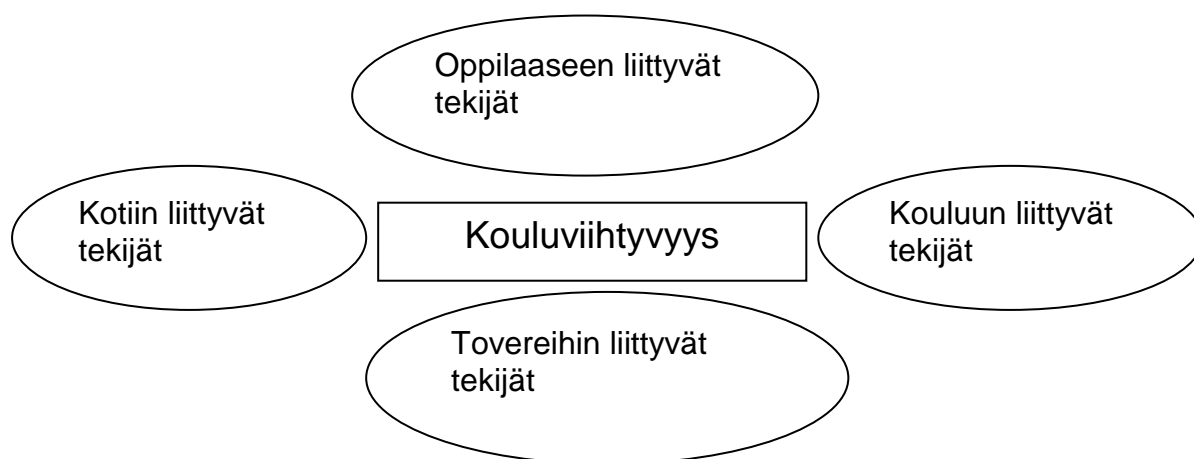
ryhmän yhteisöllisyyttä. Tyttöjen toivottiin näin viihtyvän paremmin koulussa luokassa, jossa pojat ottavat kaiken vallan ja huomion.

3 NUORTEN HYVINVOINTI KOULUSSA

Tässä luvussa käsittelen aihetta nuorten viihtyminen koulussa tällä hetkellä ja sitä, millainen toimintaympäristö koulu oikein on. Käsittelen koulukiusaamista ja sen vaikutusta nuorten hyvinvointiin ja viihtymiseen koululla. Koulukiusaaminen on ilmiö, jota valitettavasti tapahtuu joka puolella. Olisikin hyvä, jos tämän asian korjaamiseen saataisiin lisää tukea opettajille. Koulun ja nuorisotyön yhteistyössä on olennaista muistaa huomioida koulukiusaaminen yhtenä suurena tekijänä puhuttaessa nuorten koulussa viihtymisestä.

Koulukiusaamisella on syvästi vahingoittava sekä tuhoava vaikutus jokaisen yksilön elämään ja se rikkoo hyvinvoinnin peruspilareita. Perusopetuslaissa määritellään että jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. (Hamarus 2012, 88–90).

Kouluviihtyvyys ja kouluhyvinvointi ovat hankalia ja laajoja käsitteitä selittää. Niille on olemassa monta eri määrittelyyn vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksissa yleensä määritellään käsitettä siten, että kouluhyvinvointiin vaikuttaa mm. oppilaan ikä, sukupuoli, koulumenestys ja kodin sosioekonomien asema. Opettajalla voi myös olla suuri vaikutus oppilaan kouluviihtyvyyteen, riippuen opettajan suhtautumisesta oppilaisiin. (Hämäläinen 2011, 13.) Tarkemmin kouluviihtyvyyteen yhteydessä olevat tekijät voidaan jakaa oppilaaseen liittyviin tekijöihin, kotiin liittyviin tekijöihin, kouluun liittyviin tekijöihin sekä tovereihin liittyviin tekijöihin. Oppilaaseen itseensä liittyvät tekijät ovat esimerkiksi koulumenestys, ikä ja sukupuoli. Kotiin liittyviin tekijöihin voidaan laskea esimerkiksi auttaminen ja palkitseminen tai toiveet ja odotukset jotka tulevat kotoa päin. Opettaja ja oppiaine ovat esimerkkejä kouluun liittyvistä tekijöistä ja tovereihin liittyviä ovat mm. tovereiden koulumenestys ja harrastuneisuus. (Ahtola ja Keräjäjärvi 2009, 18.) Moni asia vaikuttaa kouluviihtyvyyteen ja on hyvin yksilöllistä mikä vaikuttaa kenellekin kaikista eniten.

Kuvio 1. Kouluviihtyvyyteen vaikuttavat tekijät

Erik Allardt jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat "Having, loving, being". Nämä ulottuvuudet liittyvät inhimillisiin tarpeisiin ja yhteiskunnan rakenteisiin, ja jotta ihminen voi hyvin, hän tarvitsee tyydytystä näihin kaikkiin osa-alueisiin. Ulottuvuudet tässä teoriassa liittyvät elintasoon, ystävyssuhteisiin sekä merkityksellisyyden kokemiseen. Koulu on yksi nuoren jokapäiväinen elinympäristö, jossa nämä vaikuttavat. (Bardy 2008.) Tämän teorian mukaan kouluviihtyvyyteen voimme ajatella vaikuttavan mm. erilaiset tilat sekä välineet joilla toimitaan, ruoka, kaverit ja suhde opettajiin ja se kuinka hyvin nuori pääsee toteuttamaan itseään tai kokemaan itsensä merkitykselliseksi. Negatiivisesti taas viihtyvyyteen voi siis vaikuttaa mm. huonot tilat ja kouluruoka, kaverittomuus, huonosti käyttäytyvä opettaja ja koulukiusaaminen, joka voi saada itsensä kokemaan merkityksettömäksi, ja liian helpot tai vaikeat tehtävät. Koulu on siis täynnä asioita, jotka voivat vaikuttaa siihen, että viihtyykö nuori siellä vai ei.

3.1 Koulu toimintaympäristönä

Koulu on monitahoinen toimintaympäristö, jota toimintaa ohjaavat perusopetuslaki sekä opetussuunnitelma. Perusopetuslaissa määritellään mm. opetuksen sisältöä ja laajuutta, tuntijakoa ja opetussuunnitelman käyttöä, tukimuotoja, arviointia sekä oppilaan oikeuksia ja velvollisuuksia. (Perusopetuslaki 2012.) Kuitenkin koulun perimmäisin tehtävä on ollut opettaa elämään ja auttaa pärjäämään maailmassa (Salminen 2011).

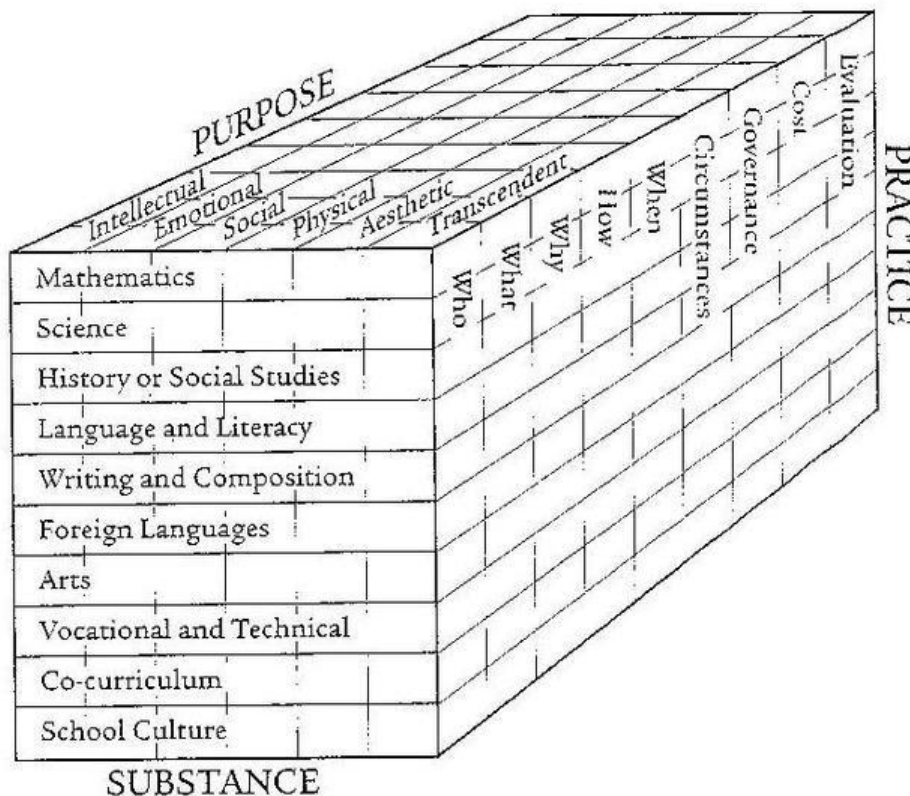
Opettajan tulee noudattaa opetuksessaan opetussuunnitelmaa, jossa voi olla mukana kuntakohtainen, alueittainen tai koulukohtainen osio. Opetussuunnitelman sisältö taas käsittää pitkän luettelon johon mm. kuuluvat koulun arvot ja toiminta-ajatus, yleiset tavoitteet, tuntijako sekä aihekokonaisuudet ja paljon muuta. (Opetushallitus 2004, 9-10.)

Koulu voidaan jakaa viralliseen, epäviralliseen ja fyysiseen kouluun. Viralliseen kouluun kuuluu opetussuunnitelmat, oppikirjat yms. viralliset asiakirjat ja opetusmenetelmät. Siihen kuuluu myös opetustoiminta sekä luokkahuonevuorovaikutus. Suomalaisesta koulusta tekee virallisen voimassa oleva oppivelvollisuus. Koulua on käytävä, se on jokaiselle pakollinen. (Paju 2011, 18–20.) Epävirallinen koulu taas käsittää kaiken epävirallisen vuorovaikutuksen koulussa. Se on kaikkea vuorovaikutusta tunneilla ja myös niiden ulkopuolella ja se voidaan nähdä nuorisolle tyypillisenä toimintana koulun puitteissa. Päällekkäisyyksiä sekä virallisessa että epävirallisessa koulussa on jonkin verran. (Paju 2011, 20–21.) Fyysinen koulu taas tarkoittaa kaikkia koulun fyysisiä puutteita. Se käsittää kaikkia koulun tiloja ja niiden käyttöä. (Paju 2011, 22.) Nuorisotyön kannalta oleellinen osa on epävirallinen koulu. Nämä jaot yhtenevät kyllä monissa paikoin, varsinkin nuorten mielessä, mutta nuorisotyöntekijä vaikuttaa eniten juuri epävirallisessa koulussa. Kun nuorisotyötä tehdään koululla, sitä ei tehdä opetussuunnitelman talutusremmissä, vaan sekä koulun että nuorisotyön tavoitteita yhdistäen ja pyrkien huomiomaan nuorten epävirallisen vuorovaikutuksen. Vaikka toimintaympäristönä on koulu, tehdään silti nuorisotyötä, joka luovasti sisällytetään koulun toimintaan.

Kun tehdään nuorisotyötä koululla, koulu toimintaympäristönä kuitenkin vaikuttaa siellä tehtävään nuorisotyöhön. On hyvä, että ne jotka tekevät nuorisotyötä koululla, tuntevat tämä toimintaympäristö ja sen tuomat haasteet. Haasteita on monia. Vaikeuksia nuorisotyölle esimerkiksi tuo opetussuunnitelman velvoite, joka vaikuttaa tuntijaon joustamattomuuteen sekä aikataulutettuun toimintaympäristöön. Yksi haaste on myös koulun kehittämisen vaikeus.

Koulua on aina ollut vaikea kehittää. Koulussa on samaan aikaan ratkaistavana niin monta kysymystä, jotka kaikki vaikuttavat toisiinsa. Tätä kompleksisuutta

amerikkalaisen opetussuunnitelma- eli curriculumtutkija Arthur W. Foshay kuvaa curriculum-matriisilla. (Salminen 2012, 50.)

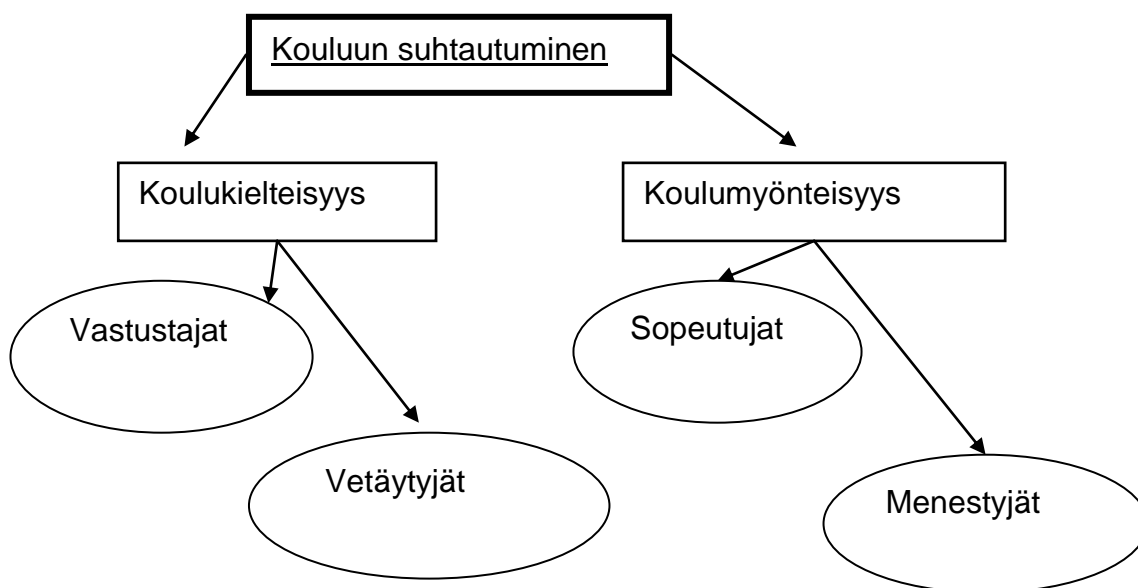
Kuvio 2. curriculum-matriisi

Tässä matriisissa on kolme tahkoa: opetettava substanssi (substance), kasvatuksen tavoitteet (purpose) ja käytäntö (practice). Opetettava substanssi käsittelee niitä tietoja ja taitoja, joita koulun tulee opettaa. Tuntijako onkin yleinen kiistan aihe koulun kehittämisyrityksissä. Kasvatuksen tavoitteet osiossa taas löytyy niitä tavoitteita, joita koulu meissä tuottaa, halusimme tai emme. Niitä ovat mm. kasvatuksen älyllinen, emotionaalinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Juuri tämä alue kertoo meille, kuinka moneen asiaan koululla on vaikutusta. Käytäntö osio kattaa kaikki käytännön kysymykset kuten mikä on oikea tapa opettaa. Tämä on monimutkainen asetelma, jossa kaikki tahkon alueet vaikuttavat muiden tahkojen alueisiin. Ongelmana siis on, että pyrkiessämme vaikuttamaan matriisin yhteen kuutioon, voimme huomaamattamme vaikuttaa myös moneen muuhun matriisin monesta kuutiosta. Esimerkkinä matriisista käytännössä on erilaiset sosiaaliset ongelmat koulussa. Esimerkiksi koulukiusaaminen vaikuttaa myös muihin tavoitteisiin, kuten estää älyllistä oppimista. (Salminen 2012, 49–55,

Salminen 2011.) Koulun kehittämiseksi on suuri tarve, vaikka se haasteellista onkin.

3.2 Koulussa viihtyminen

Nuorten kouluun suhtautumisessa on eroja. Asioita, jotka vaikuttavat nuoren suhtautumiseen, ovat mm. oma koulumenestys suhteessa odotuksiin, asema, ryhmäkoko ja asennoituminen koulun sääntöihin sekä palaute. (Lämsä 2009, 35–38.) Erilaisia tavat suhtautua kouluun voidaan jakaa koulukielteisyyteen sekä koulumyönteisyyteen. Nämä kaksi jaetaan vielä neljään ryhmään jotka ovat: sopeutujat, menestyjät, vastustajat sekä vetäytyjät. Näistä neljästä vastustajat sekä vetäytyjät ovat asennoituneet kouluun kielteisesti.

Kuvio 3. Kouluun suhtautuminen

Varsinkin ryhmä vastustajat aiheuttaa koululla opettajille paljon päänvaivaa. He usein menettävät kiinnostuksensa koulua kohtaan kokonaan ja työskentelevät siellä enää pakon sanelemana. Vetäytyjät taas pitävät itseään ainaisen epäonnistujana. (Lämsä 2009, 44–51.) Tällainen tietty hallitseva suhtautumistapa vaikuttaa paljon siihen, kuinka nuori koulutiellään jaksaa ja pärjää. Erityisesti

nämä kaksi kielteisesti suhtautuvaa ryhmää, ovat vaarassa syrjäytyä ja he usein jo alun perin voivat huonosti. Nuorella saattaa jo alun perin olla hyvin kielteinen mieliala, joka vaikuttaa siten myös kouluun suhtautumiseen ja siellä viihtymiseen. (Lämsä 2009, 54–55.) Myös jokin tietty tapahtuma koulussa voi muuttaa nuoren suhtautumista pysyvästi, vaikka alussa suhde olisikin ollut positiivinen. Se, kuinka paljon luokalla on koulunvastaisia ja koulumyönteisiä vaikuttaa koko ryhmän käyttäytymiseen. Jos luokassa on tietty määrä koulukielteisiä, voi ryhmä alkaa dominoida koko muuta ryhmää ja luokka saa niin sanotun rauhattoman luokan maineen. (Paju 2011, 76–81.) Nämä termit voivat sinänsä kuvata ryhmän yleistä käyttäytymistä, kun yksilön käyttäytymisen syynä on paha olo ylipäättänsä.

Liian monella nykyajan koululaisella on paha olla, jopa noin viidesosalla Suomen koululaisista (Kukkonen 2011, 10). Nuorten viihtyvyydestä koulussa on tutkimustietoa, joka keskittyy enemmän yläkouluikäisten kuin alakouluikäisten kouluviihtyvyyteen. Jos tarkastelemme OECD-maiden välistä vertailua ja Pisa-tutkimuksia, voidaan todeta, että suomalaisten koulujen koululaisten oppimistulokset ovat jopa erinomaisia. Lapsen oikeus koulutukseen toteutuu meillä erittäin hyvin ja Suomi on oppimistulosvertailuissa kärkipäässä. Meillä lähes kaikki osallistuvat perusopetukseen ja esikouluopetukseen. Kuitenkaan kansainvälisessä vertailussa Suomi jää kauas kärjessä kun tarkastellaan kouluviihtyvyyttä. Tällöin Suomi on sijalla 18 vertaillessamme 30 maata. (Iivonen 2009.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto teki vuonna 2008 kyselyn jossa selvitettiin nuorten viihtymistä koulussa sekä koulukiusaamista. Kyselyn kohderyhmänä olivat 12–19-vuotiaat, joten alakouluikäiset eivät tässä tutkimuksessa olleet edustettuina. Tämän tutkimuksen perusteella saatiin kuitenkin arvokasta tietoa siitä, kuinka yläkouluikäiset ja lukiolaiset viihtyvät koulussa. Aikaisempia tuloksia oli saatu myös WHO:n koululaistutkimuksesta vuonna 2006. Näiden tutkimusten perusteella todettiin, että nuoret viihtyvät koulussa hyvin ja kehitystä parempaan suuntaan on tapahtunut. Viihtyvyyden todettiin kuitenkin vaihtelevan paljon koulumuodon, luokan, vuosikurssin tai sukupuolen mukaan ja mitä suuremmalle luokka-asteelle päästiin, sen huonommin voitiin. Viihtyvyys siis laski sitä mukaan kun koulussa edettiin. (Peura, Pelkonen ja Kirves 2009.)

Kuitenkin kiusattujen ja kiusaajien määrät koulussa ovat hälyttävän suuria. Tutkimusten mukaan kouluja joissa ei olisi ollenkaan kiusaamisongelmaa, on hyvin harvassa. Kahdenkymmenen oppilaan luokassa jopa yksi tai kaksi lasta joutuu toistuvan kiusaamisen uhriksi. Eikä pelkästään kiusatut ole se ongelma, vaan yhtälailla kiusaajien suuri määrä sekä niiden jotka joutuvat seuraamaan kiusaamista koulupäivinä tai pelkäävät tulevansa kiusatuksi. (Peura, Pelkonen, Kirves 2009.) Tutkimusten mukaan etenkin luokka-asteilla 1-6 esiintyy paljon kiusaamista. Ensimmäisellä ja toisella luokalla kiusattujen määrä on kaikista suurin, kun neljännes lapsista kokee olevansa kiusattu. Jopa kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu sama. Alakoululla ylöspäin mentäessä kiusaaminen hiukan vähenee. Yläkoulussa tämä väheneminen kuitenkin näyttäisi pysähtyvän. Kiusaajien määrä sitä vastoin suurenee, mikä tarkoittaa, että yläkoulussa on yhtä kiusattavaa kohden useampia kiusaajia kuin alakoulussa. (Salmivalli 2010, 17–19.)

Tutkimukset osoittavat, että Suomessa on vaihtelevaa tietoa nuorten viihtymisestä koulussa ja koulukiusaamisen määrästä. Se vaihtelee niin ikään alakoulujen ja yläkoulujen välillä ja luokka-asteiden sekä sukupuolienkin välillä. Varmasti paljon eroa löytyy jo yksittäisten koulujen välillä sekä luokkien välillä. Kuitenkin se on selvää, että kiusaamista on ollut ja on edelleenkin. Samoin huolestuttavilta kuulostavat tulokset joiden mukaan kouluviihtyvyys laskee sitä mukaan mitä ylemmälle asteelle mennään. Tämä tulisi jo alemmilla luokilla ottaa huomioon ja keskittyä ennaltaehkäisevään työhön, jotta ongelmia ei tulisi vastaan viimeisillä luokilla. Toisaalta huolestuttavaa on myös se, kuinka moni ensimmäisen luokan oppilaista oli kokenut joutuneensa kiusatuksi. Nyt kun Suomi on yltänyt korkealle tasolle oppimistuloksissa, tulisi keskittyä suomalaisten nuorten kouluviihtyvyyden parantamiseen sekä kiusaamisen ehkäisemiseen. Olisiko nuorisotyön ja koulun yhteistyön lisääminen yksi ratkaisu tähän ongelmaan?

Nuorten kokemuksia ja näkemyksiä viihtyisästä koulusta on selvitetty aikaisemmissa tutkimuksissa. Esimerkiksi lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksessä 1:2007 nuoret luettelevat mielipiteitään arkiympäristöistään. Siinä viihtyisään kouluun nähtiin vaikuttavan mm. koulun fyysinen tila, koulun sosiaalinen tila eli mm. kiusaaminen ja yhteishenki, välitunnit sekä ruokailu, oppiaineet, kokeet ja toiminnot ja kuri. Ruokailussa esimerkiksi toivottiin mahdollisuutta vaikuttaa ruo-

kalistaan, aikaa syödä ja riittävästi ruokaa, välipalamahdollisuus ja laadukkaampaa ruokaa. Selvityksestä käy myös ilmi, että yli puolet kysymyksiin vastanneista olivat sitä mieltä, ettei opettajalla ole tarpeeksi aikaa kuunnella. (Arponen 2007, 20–24.)

3.3 Koulukiusaaminen, nuorten pahoinvointi

Kiusaamista on ollut pitkään ja se on vanha ilmiö. Vain sen muodot ovat ajan kuluessa muuttuneet erilaisiksi. Kuitenkin muodosta riippumatta päämääränä on yhä samat asiat eli mm. kiusatun eristäminen ryhmästä huonolla maineella tai kiusaajan tavoittelemasta huomiosta yhteisössä. (Hamarus 2012, 37.)

Kiusaaminen voidaan jakaa fyysiseen, henkiseen/psykkiseen ja sosiaaliseen kiusaamiseen. Fyysinen kiusaaminen tapahtuu yleisimmin suorasti ja fyysisen väkivallan muodossa mm. lyömällä tai potkimalla. Henkinen kiusaaminen taas voi olla suoran lisäksi myös epäsuoraa ja siinä käytetään usein sanallisia muotoja esimerkiksi haukkumista ja nimittelyä, mutta myös yhtä lailla ilmeilyä. Sosiaalisella kiusaamisella tarkoitetaan sitä, kun yritetään jollakin negatiivisella tavalla vaikuttaa kiusatun ystävyssuhteisiin tai muihin vuorovaikutussuhteisiin. (Hamarus 2012, 38, Hamarus 2008, 45.)

Muotoja kiusaamiselle on lukuisia, mutta uusimpana ilmiönä on erilaisten sähköisten viestimien käyttö kiusaamiseen. Helppoja kanavia kiusaamiselle nykyään ovat tietokoneet sekä kännykät. Tälle kiusaamisen muodolle on tyypillistä, että kiusaaja laittaa kiusatulle mm. ilkeitä sähköposteja, tekstiviestejä tai hänestä levitetään henkilökohtaisia ja mahdollisesti muokattuja tietoja ja kuvia netissä. Nykyaikana esimerkiksi Facebook on eräs sosiaalinen yhteydenpitosivusto, jonka kautta kiusaamista verkossa voi tapahtua. (Hamarus 2012, 39–40, Lämsä 2009, 65.)

Kiusaamisen lisäksi nuorten viihtymiseen koulussa voi vaikuttaa myös psyykkinen uupumus liian suurien suorituspainoiden alla. Nykyään lapset ja nuoretkin voivat kokea psyykkistä ja fyysistä uupumista ja elämä voi olla stressaavaa kiireen ja suorituspainoiden vuoksi. Lapsena koettu stressi voi myöhemmin olla

osatekijänä nuoren masennukseen tai päihdeongelmiin. (Lämsä 2009, 121–124.) Lapsen paha olo olisi hyvä huomata mahdollisimman aikaisin, jotta stressi ei pääsisi aiheuttamaan ongelmia myöhemmällä iällä.

Kiusaaminen ei vaikuta pelkästään siihen yksilöön joka joutuu kiusaamisen kohteeksi. Kiusaamisella on aina useita osapuolia kuten kiusaaja/kiusaajat, sivustakatsojat, ryhmät sekä koko kouluyhteisö. Usein kiusattu ei pääse osalliseksi mihinkään ryhmään. Hänet jätetään porukan ulkopuolelle ja hänen asemansa luokkayhteisössä vaikeutuu. (Salmivalli 1998, 92.)

3.4 Keinoja viihtyvyyden lisäämiseen

Tarvitaan lisää välineitä joilla voidaan kouluissa puuttua kiusaamisen aiheuttamiin ongelmiin. Kokeiluja on alettu toteuttamaan yhä enemmän, joista esimerkkinä KiVa Koulu ohjelma (Kiusaamista vastustava tai kiusaamisen vastainen koulu). KiVa koulu on Turun yliopiston psykologian laitoksen ja oppimistutkimuksen keskuksen yhteinen kehittämisohjelma. Kehitystyö alkoi vuonna 2006 Opetusministeriön rahoittamana. Ohjelman tavoitteena on vähentää ja ehkäistä koulukiusaamista suomalaisessa peruskoulussa. (KiVa Koulu 2012; Salmivalli 2010, 145; Lämsä 2009, 173.)

KiVa Koulu ohjelma tarjoaa oppituntimateriaaleja alakoulun ensimmäiselle ja neljännelle luokalle pidettäväksi koko lukuvuoden (Salmivalli 2010, 147.) Yläkoululaisille taas on tarjolla erilaisia teemoja toteutettavaksi esimerkiksi teemapäivän muodossa (Lämsä 2009, 177). Materiaalia löytyy lisäksi runsaasti sekä opettajille, oppilaille että vanhemmille. Lisäksi ohjelma tarjoaa erilaisia pelejä sekä verkkoympäristöjä. Ohjelmalla pyritään vaikuttamaan koko ryhmään, ei vain kiusaajiin ja kiusattuihin vaan myös kiusaamista sivusta seuraajiin. Tätä ohjelmaa pidetäänkin varsin kokonaisvaltaisena ohjelmana. (Lämsä 2009, 175.)

Koulussa, jossa tein oman projektityöni, toteutettiin ohjelman mukaisia oppitunteja sekä periaatteita. Näihin pääsin projektissani itsekkin osallistumaan. KiVa Koulu ohjelman avulla voidaan saada nuoret ymmärtämään paremmin kiusaamisen seurauksia ja sen vaikutusta viihtymiseen koulussa. Kun asiasta keskus-

tellaan yhdessä, voidaan saada paljon tulosta aikaiseksi. Suomessa tätä ohjelmaa käyttää jo 2500 koulua eli 90 % perusopetuksesta vastaavista kouluista (KiVa Koulu 2012).

Tärkeää on kuitenkin muistaa myös muiden kuin kiusaamisen vaikutusta nuorten viihtyvyyteen koululla. Viihtyvyyttä voidaan lisätä myös lisäämällä yhteisöllisyyden tunnetta nuorten elämässä. Nuoret tarvitsevat elämässään yhteisöjä, yhteisöllisyyttä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koulussa jossa yhteenkuuluvuuden tunne on nuorella luja sekä yhteisöllisyys vahvaa, nuoren oppimisen edellytykset lujittuvat, nuoret viihtyvät ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja hyvinvointi ja turvallisuus lisääntyvät. Kouluissa tarvitaan nk. me-henkeä ja sitä voi vahvistaa mm. perinteillä, tapahtumilla ja yhteisellä tekemisen meiningillä. (Salovaara 2011, 42–43.) Nuorisotyöntekijä on hyvä apu kouluille yhteisöllisyyden lisäämiseen. Suurin osa nuorisotyöntekijän tehtävistä koululla keskittyvät lisäämään yhteisöllisyyttä ja auttamaan ryhmiä ja yhteisöjä toimimaan paremmin yhdessä.

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, voiko koulussa tehtävä nuorisotyö vaikuttaa kouluviihtyvyyteen. Pyrin selvittämään, että minkälaiset asiat lasten itsensä mielestä lisäävät heidän viihtyvyyttään koulussa. Tutkimuksia koulussa tehtävän nuorisotyön vaikutuksesta on tehty, mutta omalla työlläni en etsinyt vastausta siihen, että vaikuttaako nuorisotyö viihtyvyyteen koulussa tällä hetkellä. Selvitin, että mitkä asiat koulussa tehtävässä nuorisotyössä voisivat tulevaisuudessa vaikuttaa kouluviihtyvyyteen. Kysyin lapsilta itseltään, että mitä heidän mielestään nuorisotyöllä voisi olla annettavana heille lähinnä sitä kautta, että mitkä asiat vaikuttavat lasten viihtymiseen koulussa. En lähtenyt selvittämään sitä, että oliko projektityöni koululla vaikuttanut lasten viihtyvyyteen koulussa, vaan voiko nuorisotyö ylipäänsä vaikuttaa kouluviihtyvyyteen ja kuinka. Toisaalta työssäni selviää myös se, että kuinka lapset tällä hetkellä käsittävät nuorisotyön koululla. Työmuoto on monille vielä täysin vieras, ja onkin mielenkiintoista selvittää, että ymmärtävätkö lapset uuden työntekijän eroa muuhun henkilökuntaan.

Tutkimukseni tarkoituksena on myös ottaa huomioon jo tehdyt tutkimukset aiheesta ja verrata tuloksiini sitä mitä nuorisotyö on jo kouluissa tehnyt ja mitkä asiat tällä hetkellä vaikuttavat lasten ja nuorten viihtymiseen koululla. On mielenkiintoista tarkastella sitä, että näkyykö tuloksissani esimerkiksi koulukiusaamisen vaikutus lasten viihtymiseen koulussa, tai toivovatko lapset nuorisotyöntekijältä niitä asioita joita on jo tehty. Vai löytyykö tuloksista ehkä jotakin aivan uutta, mitä ei ole osattu ottaa vielä edes huomioon.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimukseni toteutin Katajanokan ala-asteella. Koululla on perusopetuksen luokat 1-6 sekä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden valmistavan opetuksen ryhmä. Oppilaita koulussa on yhteensä n. 150. (Katajanokan ala-aste 2012.)

Kyseisellä koululla olin toteuttanut sosiaalisen vahvistamisen suuntautumiseni kehittämisprojektin. Toimin koululla nk. koulukummina noin neljän kuukauden ajan. Työnkuvani oli vaihtelevaa. Olin tekemisissä koko koulun oppilaiden kanssa, mutta kuitenkin tietyt luokat painottuivat työssäni erinäisistä syistä muita enemmän. Haastateltaviksi valitsinkin ne luokat, joiden kanssa olin enemmän tekemisissä. Tutkimuksessani ei ollut tarkoitus tutkia oman työni vaikutusta tällä kyseisellä koululla viihtyvyyteen, sen vuoksi en perustele haastateltavien valintaa tällä. Kuitenkin näin parhaaksi valita sellaiset nuoret, jotka olivat saaneet enemmän tietoa siitä, että mitä koulussa tehtävä nuorisotyö voisi olla. Työni tällä koululla oli suurimmalle osalle vierasta, vaikka koululla oli aikaisemmin ollut yhteistyötä nuorisotyön kanssa. Koulussa ei ollut kuitenkaan toiminut kokopäiväistä nuorisotyöntekijää. Haastateltaviksi valitsin ensimmäiset luokat, joita oli kaksi pientä ryhmää, sekä neljännen ja kolmannen luokan. Näiden luokkien kanssa olin toiminut enemmän kuin muiden luokkien kanssa. Jokaiselle ikäryhmälle valitsin erilaisen tavan lähestyä asiaa. Käytän haastatteluissa tapoja jotka soveltuvat lasten haastatteluun.

Koin luokkien haastattelujen lisäksi saavani lisää tukea aineistooni neljännelle luokalle pitämästäni tyttökerhosta. Tyttökerhoa olin pitänyt pelkästään neljännen luokan tytöille, joka ryhmänä oli jäänyt hiukan vähemmälle huomiolle kuin luokan poikien ryhmä. Haastattelemalla tyttöjä viimeisellä kerhokerralla kerhopalautteen muodossa, pystyin hahmottamaan joitakin asioita liittyen kouluviihtyvyyteen. Kerho oli koulun kerho, jossa teimme erilaisia tutustumiskäyntejä Helsingin kaupungin nuorisotoimen tarjoamiin palveluihin tai vietimme porukalla aikaa koululla tai Katajanokan ympäristössä.

5.1 Tutkimusmenetelmät ja tiedonkeruu

Työssäni yhdistyi sekä laadullinen eli kvalitatiivinen että määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus. Näitä kahta tutkimusmenetelmää pyritäänkin enemmän soveltamaan samaan tutkimukseen, kuin pitämään niitä vastakohtina jotka sulkevat toisensa pois (Alasuutari 1999, 32).

Yritin löytää jokaiselle ikäryhmälle sille sopivan tavan kerätä aineistoa. Käytin varmuuden vuoksi jokaisen ryhmän kanssa erilaista tapaa käsitellä aineistoa myös sen takia, että jos joku tapa osoittautuikin huonommaksi, ei koko aineistoni kärsi tutkimusmenetelmäni valinnasta.

Yhteinen kysymys

Aineistoni määrällisen puolen kattoi yksi kysymys jonka esitin koko koulun oppilaille kirjallisessa muodossa. Tämän kysymyksen asettelu oli kuitenkin siinä mielessä haasteellista, että minun oli otettava huomioon ryhmien suuri ikäero. Ykkösluokkalainen ajattelee asiasta vielä hyvin erilailla kuin kuudesluokkalainen. Tiedostaen tämän ongelmakohdan, pidin tärkeänä sitä, että pohjustin kysymystä ennen kuin esitin sen. Keskustelin aiheeseen liittyen aina jokaisen ryhmän kanssa, jotta kysymys ymmärrettäisiin kaikissa luokka-asteissa samalla tavalla. Kysymykseni muotoilin ottaen huomioon nuorten kokemuksen koulussa tehdystä nuorisotyöstä. Tästä johtuen käytin kysymyksessäni nimikettä koulukummi, joka siis kuvaa henkilöä joka tekee nuorisotyötä koululla. Muotoilin kysymykseni seuraavasti:

Jos koululla on töissä koulukummi, voiko se mielestäsi lisätä viihtyvyyttäsi siellä?

Väritä hymiö vastauksesi mukaan:

Miksi? _____

Kuvio 4. Kysymyslomake

Kysymystä avatessani, painotin sitä, että tässä ei kysytä että jos minä olen töissä täällä, voiko se vaikuttaa viihtyvyyteesi. Yritin saada nuoret ymmärtämään että tässä voisi kyseessä olla kuka tahansa, joka tekisi missä vain koulussa samankaltaista työtä kuin minä heidän koulullaan tein. Keskustelimme ryhmien kanssa myös käsitteestä kouluviihtyvyys. Pyysin nuoria pohtimaan sitä, mitä he itse toivovat koululta jotta viihtyvät, ovat iloisia ja jaksavat siellä käydä. Kannustin perustelemaan vastauksia, mutta en velvoittanut sitä tekemään.

Eri luokkien aineistonkeruumenetelmät

Laadullista tutkimusta opinnäytetyössäni edustivat erilaiset tehtävät/haastattelut joita eri luokilla suoritin. Suurimpana haasteena pidin ykkösluokkalaisten haastatteleminen. Heidän kanssaan valitsin tavaksi yhteisen keskustelutuokion, jolloin kenenkään ei ollut pakkoa itsenäisesti miettiä vastausta vaikealta tuntuvaan kysymykseen. Aloitimme asian käsittelyn sillä, että piirsimme koulukummin kuvan keskelle yhteistä paperia. Kuvan valmistuttua rohkaisin kaikkia pohtimaan asioita, joita itse tekisi koulussa jos olisi koulukummi. Pyysin heitä pohtimaan asiaa siltä näkökulmalta, että mitkä asiat lisäisivät heidän viihtymistään koulussa. Ykkösluokkalaiset saivat ihan vapaasti antaa ehdotuksia, joita sitten kirjattiin ylös paperillemme. Pyrin olemaan pelkästään innostajana sekä rohkaisijana, pyrkimättä vaikuttamaan vastauksiin millään lailla. Opettajaa en kuitenkaan voinut luokasta poistaa, joten toisen ryhmän kanssa välillä opettaja pyrki hiukan johdattelemaan. Tämän otin aineistossani huomioon. Tässä tilanteessa itse ylös kirjattujen vastausten lisäksi pääsin havainnoimaan vastaustilannetta. Pystyin saamaan käsitystä siitä, että kuinka hyvin ykkösluokkalaiset asian käsittivät sekä heidän innostuksensa aiheesta.

Kolmannen luokan oppilaiden kanssa käsittelin aihetta jälleen erilaisesta näkökulmasta. He saivat jokainen vastata aivan itsenäisesti kysymykseeni. Kaikki saivat oman paperin, johon he saivat ensin keskelle piirtää kuvan itsestään. Lopuksi pyysin heitä täyttämään paperia asioilla, joita he toivoisivat koulussa olevan enemmän tai muutoksia joita kouluun toivoisivat. Tässä kohtaa jälleen painotin, että heidän tulee pohtia sellaisia asioita, jotka toteutuessaan mahdollisesti lisäisivät heidän viihtymistään koulussa. Rohkaisin lapsia mielikuvituksen käyttöön. Muistutin heitä myös siitä, että tämä ei tarkoita sitä, että nämä kaikki heidän toiveensa toteutettaisiin. Tarkoitukseni tällä tehtävällä oli tarkastella, että millaisia asioita kolmasluokkalaisten toiveissa tulisi esille. Olisivatko asiat sellaisia joihin koulussa tehtävällä nuorisotyöllä voisi olla mahdollisuus vaikuttaa? Alkuperäisen suunnitelman mukaan, kolmas luokka ei ollut mukana tiedonkeruussani. Totesin kuitenkin käsitellessäni muiden luokkien kanssa aihetta, tarvitsevani mahdollisesti vielä lisää tietoa. Otin vielä kolmannen luokan mukaan, jotta saisin varmasti tarpeeksi monipuolista näkökulmaa työlleni.

Neljännän luokan oppilaat tekivät kirjoitustehtävää itsenäisesti. Kirjoitelman otsikkona oli: ”Täydellinen koulupäivä”. Alussa selitin heille, että mitä tällä tehtävällä haen sekä kannustin vielä liittämään kirjoitukseensa sen, että mitä koulussa tulisi muuttua jotta tällainen täydellinen koulupäivä voisi toteutua. Joku kirjoitti koko sivun mittaisen tarinan täydellisestä koulupäivästään, kun taas joku mainitsi pari asiaa. Pystyin kuitenkin jälleen seuraamaan kirjoitustilannetta, ja huomioimaan kirjoittajien innostuksen sekä paneutumisen asialle.

Näiden kirjallisten tuotosten lisäksi pidin ryhmähaastattelun suullisesti tyttökerhon tytöille viimeisellä kerhokerralla. Kyselin tytöiltä palautetta tyttökerhokerroista. Palautteesta sain selville mitkä olivat olleet tytöille mieluisia asioita. Tämän kautta pystyin hahmottamaan sitä, millaista toimintaa he eniten kaipaavat. Tyttökerho oli koulun kautta järjestetty, ja siinä oli mukana vain tyttöjä yhdeltä luokalta. Kerhon tarkoituksena oli antaa lisähuomiota luokan tytöille sekä vahvistaa heitä omana ryhmänä. Kerhon suurempana tavoitteena oli pyrkiä sitä kautta lisäämään tyttöjen viihtyvyyttä koululla, joten mielestäni kerhon palaute antoi hyvää lisämateriaalia työhöni.

5.2 Tiedon luotettavuus ja tutkimusongelmat

Haasteena tutkimuksessani oli aineiston kerääminen lapsilta. Lasta haastateltaessa on löydettävä tapa, joka on lapsiystävällinen, mutta jolla kuitenkin saa tuloksia. Lasten haastattelemisesta on vain vähän kirjallisuutta löydettävissä. Lapsia haastatellaan mm. psykologiassa, kasvatustieteessä ja sosiaalitieteessä ja usein nimenomaan suomalaisessa laadullisessa tutkimuksessa. (Ruoppila 1999, 197.)

Yleistä nykyään on myös se, että lapset usein saattavat kouluaikanaan olla mukana useammassakin tutkimuksessa. Tärkeää onkin huomioida lapsen tutkimukseen ottamisessa tutkimusprosessin lapsiystävällisyydestä sekä etiikasta. Tutkimukseen osallistumisen pitää olla lapselle hauskaa eikä se missään nimessä saa häiritä esimerkiksi koulunkäyntiä. Tutkimuksessa tulee huomioida myös lapsen ajattelun kehitysvaihe sekä pistää merkille ketkä ovat ujompia ja ketkä taas rohkeampia lapsia. (Aarnos 2001, 144–145.)

Kun lapsia haastatellaan tai heille tehdään kyselyjä, tulee huomioida tietyt seikat. Esimerkiksi lapselle suunnatussa kyselyssä, on otettava huomioon se, että millaisia kysymyksiä tietyn ikäinen lapsi voi ymmärtää. Jos kyseessä on pieniä lapsia, on parasta pyrkiä yksinkertaisiin kysymyksiin ja esimerkiksi kasvojen kuvia on hyvä käyttää osoittamaan eri vastausvaihtoehtoja. (Tuomainen 2011.) Kun lasta haastatellaan, on tärkeää, että tutkija kertoo selvästi mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin häneltä saamia tietoja käytetään. Tärkeää on myös tiedottaa lapsen vanhempia tutkimukseen osallistumisesta sekä pyytää heiltä lupaa. Silti ei pidä ajatella että ei kerrota lapselle tarpeeksi, koska lapsi ei asiasta mitään kuitenkaan ymmärrä ja vanhemmat jo tietävät miksi haastattelu tehdään. (Alasuutari 2009, 147–148.)

Lapsia voidaan haastatella erilaisin tavoin. Voidaan saada lasten tuottamaa aineistoa lapsia johdattelevalla kokoamistavalla tai kuuntelemaan tähtäävällä. Lapsia johdatteleva ja tutkijan kysymyksillä ohjaama aineiston kokoaminen ei anna todellista kuvaa siitä, mitä lapsi todella itse ajattelee, vaan siinä mm. haastattelija puhuu paljon enemmän kuin haastateltava ja lapsi pyrkii vastaamaan

odotusten mukaisesti. Kuunteluun tähtäävällä aineiston kokoamisessa ollaan taas nimenomaan kiinnostuneita siitä mitä lapsi itse ajattelee. Tämän takia lasten haastattelumenetelmiä on pyritty kehittämään lapsinäkökulmaiseksi lasten kerronnan kuunteluun keskittymällä. Erilaisia luovia haastattelutapoja on mm. vapaa kerronta eli sadutus ja aiheasadutus, piirtäminen, teemakirjoittaminen ja lasten mukaan ottaminen kanssatutkijoiksi. Näillä on tarkoituksena saada lapsi kokemaan, että hänen ajatuksistaan ollaan kiinnostuneita ja niillä on merkitystä. (Karlsson 2011, 83–91.)

Omassa tutkimuksessani pyrin huomioimaan lasten kehitysvaiheen. Koska kyselyyni osallistui koko koulu, eli myös ensimmäisen luokan oppilaat, vastausvaihtoehtoina käytin iloista ja surullista kasvonkuvaa. Avasin myös kysymystäni luokka-asteesta riippuen erilailla ja varsinkin pienimpien kanssa juttelimme aiheesta kunnolla aluksi. Haastattelumenetelminä käytin tapoja, joilla lapset pääsivät itse vapaasti aiheista kertomaan, mm. neljännen luokan täydellinen koulupäivä kirjoitus. Johdattelua pyrin välttämään. Tekemästäni tutkimuksesta ilmoitin koulun Wilma hallinto-ohjelman kautta oppilaiden vanhemmille. Ongelmana tietysti oli myös se, että lapset koululla tunsivat minut jo entuudestaan. Mahdollisesti tämä saattoi vaikuttaa heidän vastauksiinsa, jos he pyrkivät vastaamaan kuten ajattelevat minun toivovan tai ajattelivat vastauksissaan vain minun koululla tekemääni työtä. Tältäkin kannalta näin parhaaksi vaihtoehdoksi luovat haastattelutavat, joissa en itse ollut äänessä juuri ollenkaan alkuselvittelyjä lukuun ottamatta.

Mietittäessä tiedon yleistettävyyttä täytyy muistaa, että tutkimukseni tuloksia ei voida suoraan yleistää vastaamaan kaikkia kouluja. Tutkimus on tehty tietyssä alakoulussa ja se kertoo juuri tämän koulun oppilaiden mielipiteistä. Tutkimus on kuitenkin erittäin hyvä lisä koulun ja nuorisotyön yhteistyöstä tehtyihin tutkimuksiin. Se tuo hyvää vertailukohdetta kenties muissa kouluissa tehtyihin samankaltaisiin tutkimuksiin tai tutkimuksiin joita myöhemmin vielä tehdään. Toisaalta se tuo vertailukohtia myös tarkastellessamme yläkouluissa ja alakouluissa tehtävän nuorisotyön muotoja. Tässä työssäni en lähtenyt pohtimaan suuremmin eroa näissä kahdessa. Toisaalta työni antaa hyviä lähtökohtia siihen mitä nuoret mahdollisesti toivovat viihtyisältä koululta. Vaikka tutkimus on tehty tietyllä koululla, voidaan hyvin kuvitella, että asiat jotka lisäävät vuorten viihty-

vyyttä jollakin koululla, eivät sitä tuskin vähennä millään muullakaan koululla. Tästä syystä työni on hyvä väline kaikille alakouluissa nuorisotyötä tekeville, jotka haluavat ottaa nuorten äänet kuuluviin.

Osallistujamäärät tutkimuksessani olivat hyvin kattavia. Koko luokan oppilaat osallistuivat aina tehtäviin, sillä sain opettajilta aikaa toteuttaa tehtävät oppitunneilla. Vastausten pitäisi suurella todennäköisyydellä vastata luokan yhteistä mielipidettä.

Haastattelutilanteen sitä vastoin olivat erilaisia kuin normaalit haastattelut. Nuorten paneutumiseen tehtävää tehdessä vaikutti tietysti oppilaiden vireystila ja kiinnostus. Riskinä oli myös se, että onko nuori ymmärtänyt kysymyksen oikein tai haluaako hän esittää muulle luokalle ja heittää pelleilyksi koko juttu. Joissain vastauksissa oli huomattavissa selkeää samankaltaisuutta, josta voi päätellä vastaajien istuneen viereisillä pulpeteilla tehtävää tehdessä. Tällöin ei saada varmuutta siitä, että ovatko vastaukset totuudenmukaisia ja kuvaavatko ne vastaajan mielipidettä. Mitä taas tulee siihen, että ymmärrettiinkö kysymys oikein, uskon että mahdollisia yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta minut ymmärrettiin pääosin hyvin. Juttelin aiheesta huolellisesti aina ennen kuin tehtävään ryhdyttiin vastaamaan ja kynnys kysymysten esittämiselle oli matala.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Yhden kysymyksen kyselylomakkeen jaoin sopivan tilanteen tullen jokaiselle luokalle. Alla olevasta taulukosta selviää vastaajien määrä/ kuinka monta oppilasta luokalla on yhteensä. Joten vastauksia yhteensä sain 150 kappaletta, kun koulussa on oppilaita 162. Poissaoloprosentti kyselyni aikana oli vähäinen.

	1A	1B	2	3	4	5	6	Valmistava ryhmä
yht. vastanneita	14/14	13/14	22/22	22/23	26/26	26/28	16/24	11/11
☺	13	11	15	19	11	21	9	10
☹	1	2	5	1	7	3	4	1
Epäselviä	-	-	2	2	8	2	3	-

Kuvio 5. Kyselylomakkeen tulokset

Vastanneista 109 vastasi kyselyssä olleensa sitä mieltä, että koulukummi voisi vaikuttaa kouluviihtyvyyteen, kun taas 24 oli sitä mieltä että ei voi vaikuttaa. Epäselviä vastauksia oli mm. sellaiset joihin oli joko väritetty molemmista hymiöistä puolet, tai piirretty iloisen ja surullisen hymiön väliin neutraalia ilmettä kuvaava hymiö.

Kyselystäni siis voisi päätellä, että suurin osa tämän koulun oppilaista oli sitä mieltä, että koulussa tehtävä nuorisotyö voisi vaikuttaa kouluviihtyvyyteen. Vaikka tämän koulun oppilailla ei ollut kokemusta koulussa tehtävästä nuorisotyöstä, suuri osa kuitenkin suhtautui asiaan positiivisesti. Ne jotka ovat vastanneet suoraan kielteisesti, voivat olla ylipäättänsä kouluun kielteisesti suhtautuvia, viitaten edellä esittelemiini tapoihin suhtautua kouluun (20). He kenties kokevat, että koulussa ei viihdytä missään tapauksessa. Tämä tulee ilmi myös joissain vastaajien perusteluissa, joita esittelen myöhemmin. Myös ne jotka olivat vastanneet neutraalilla ilmeellä, ajattelivat asiasta mahdollisesti varauksella.

Moni vastaajista oli jättänyt avoimen perustelukohdan tyhjäksi tai oli vain laittanut siihen esimerkiksi ”en tiedä”. Jotkut olivat perustelleet myönteistä vastaustaan sillä, että koulukummi järjestää jonkinlaisia tapahtumia tai leikittää. Tällaiset perustelut olivat hyvin yleisiä. Vastauksista huomasin, että viihtyvyys koettiin

lisääntyvän jos välillä tehdään jotain normaalista arjesta poikkeavaa toimintaa. Vaikka olisi vain oppitunti, mutta sen pitääkin yhtäkkiä koulukummi hiukan eri tavalla, olivat jotkut pistäneet sen merkille.

”Koska silloin tehdään välillä jotakin erilaista kuin yleensä” (5lk.)

”No koska olisi tyyppi joka tekee kaikkee” (6lk.)

”Koulukummi voi järjestää erilaisia tapahtumia!” (4lk.)

”Koska ne tulee luokkiin leikkimään” (3lk.)

”Koulukummi tunnit on kivoja” (3lk.)

Hyvin yleisiä olivat myös perustelut, joissa viitattiin siihen, että koulukummi lisää viihtyvyyttä koululla, koska hänen kanssaan voi jutella. Tämä kertoo myös opettajien kiireellisyydestä. Kun oppilasmäärät lisääntyvät ja työtaakka opettajilla kasvaa, ei jää enää aikaa huomioida yksittäisiä oppilaita niin paljon kuin he kaipaisivat. (11.)

”Koska sille voi jutella jos on paha mieli” (3lk.)

”Kyllä, koska saa juttuseuraa” (5lk.)

Joistain perusteluista kävi ilmi, että koulukummi lisää kouluviihtyvyyttä ihan vain koska on koulukummi.

”Koska koulukummit on kivoja” (1lk.)

”Koska se viihdyttää!” (3lk.)

Jotkut olivat huomanneet perustella myöntävän vastauksensa sillä, että saa apua koulukummilta koulussa. Lapset kokivat avun saamisen lisäävän viihtyvyyttä koulussa. Selkeästi ilmi käy, että vastaajat eivät tarkoita avun saannilla pelkästään koulutehtävien kanssa auttamista, vaan ihan missä vain ongelmatilanteessa. Kouluviihtyvyys tarkoittaa muitakin tilanteita kuin pelkästään oppitunneilla oloa.

”Koska hän auttaa kaikkia” (valmistava ryhmä)

”Koulukummi voi auttaa jos on ongelmia” (5lk.)

Kieltävää vastausta perusteltiin välinpitämättömästi, ja osa oli sitä mieltä, että koulu on joka tapauksessa tylsä paikka, eikä mikään voi muuttaa sitä asiaa. Näillä nuorilla todennäköisesti on hyvin kielteinen suhtautuminen kouluun tai siellä tapahtuviin asioihin.

”En ole varma, koska on vaihtelevia tilanteita” (4lk.)

”Koulu on koulu. Se on tylsää vaikka mitä ikinä kävisi” (6lk.)

Kyselyä tehdessäni, huomasin, että niiden luokkien joiden kanssa olin vähiten ollut projektini aikana tekemisissä, oli kaikista vaikeinta vastata kyselyyn. He saattoivat tosissaan pohtia, että ”no mikä se koulukummi nyt oikeastaan on”. Kuitenkin aika monelle oli jo tullut käsitys siitä, mitä koululla tein. Aihe on sellaiselle koululle, jossa yhteistyötä nuorisotyön kanssa on ollut vähän, vielä aika vieras. Kuitenkin kaikki osoittivat kiinnostusta asiaa kohtaan ja monessa luokassa nuoret paneutuivat kunnolla miettimään vastaustaan. Perusteluissaan monet olivat ottaneet esimerkkejä sellaisista asioista joita heidän koulullaan olin tehnyt ja jotka oli koettu mieluisiksi. Tyytyväinen olin siihen, että vaikka avoin perustelukohta oli vapaaehtoinen, oli kuitenkin moni osoittanut kiinnostusta pohdimalla asiaa enemmänkin ja perustelemalla mielipiteensä.

6.1 Oppilaiden toiveita

Neljäs luokka

Neljännän luokan oppilaiden kirjoitukset täydellisestä koulupäivästä olivat suurimmaksi osaksi saaneet enemmänkin luettelomuodon kuin tarinamuodon. Lapset olivat kirjoittaneet ylös asioita, jotka kuuluisivat osana heidän mielestään täydelliseen koulupäivään. Kirjoitelmia lukiessani, huomasin pian, että tietyt asiat toistuivat melkein jokaisen kirjoitelmassa. Teksteistä oli helppo päätellä, mitkä asiat neljännän luokan oppilailla on päällimmäisenä mielessä viihtyisässä koulupäivässä.

Kouluruoka

Melkein poikkeuksetta jokaisen täydelliseen koulupäivään vaikutti kouluruoka. Useat olivat laittaneet suoraan mitä ruokaa koulussa sinä päivänä olisi tarjolla, ja jotkut olivat toivoneet että voisivat vaikuttaa kouluruokaan tai että se yksinkertaisesti olisi parempaa. Jotkut olivat myös toivoneet oppilaiden itsensä tekemää ruokaa sekä vapaampaa ruokailutilannetta mm. sillä tavalla että saa itse valita ruokailupaikkansa ruokasalissa. Kuitenkin jokaisella kouluruoka tuli tavalla tai toisella esille. Ainakin tällä luokalla koulussa tarjottava ruoka vaikuttaa koulupäivän viihtyvyyteen ja on nuorille tärkeä asia. Selvästi koettiin, että kouluruoka ei tällä hetkellä ole nuorille mieleen syystä tai toisesta. Perusteluja tälle lapset eivät erikseen maininneet. Toisaalta moni oli myös toivonut tarjolle vähemmän terveellisiä vaihtoehtoja kuten esimerkiksi hampurilaisia tai pitsaa. Myös perus kotiruoka oli edustettuna kun toivottiin mm. kalapuikkoja.

Kouluruoka tuli esille lasten kirjoituksissa mm. tällaisilla lauseilla:

”Koulun ruoka voisi olla vähän monipuolisempaa”

”Tänään saatte valita paikat ruokalassa!”

”Kun mennään syömään, on oppilaiden toiveruokaa”

”Torstaina mentäis pitsalle”

ATK-tunnit

Toinen aihe, joka tuli jopa vielä selvemmin esille kirjoituksissa oli ATK-tunnit. ATK-tunteja oli toivottu entistä enemmän ja myös vapaata oleskelua Internetissä pidettiin tärkeänä osana täydellistä koulupäivää. ATK-luokkaa jo pelkästään tilana arvostettiin. Suurimmaksi osaksi ATK-tunteja oli vain yksinkertaisesti toivottu enemmän riippumatta siitä, että mitä oppiainetta siellä opiskeltaisiin.

Alakoululaisia voidaankin sanoa media-ahmateiksi. Ala-asteella lapsi etsii aktiivisesti tietoa ja käyttää tietokonetta ja televisiota sekä pelaa. Näihin aikoihin lasten ymmärrys mediaan kehittyy ja vaativimpien huumorin lajien ymmärrys yleistyy. (Salokoski ja Mustonen 2007, 20.)

Välitunnit

Kirjoitusten perusteella lapset pitävät välitunteja tärkeinä kouluviihtyvyydessä. Välitunti on yksi toistuvista asioista kirjoituksissa. Välitunneista toivottiin pidempiä, mutta ei kuitenkaan mitään monen tunnin mittaisiakaan. Kirjoituksista kuitenkin ilmenee, että ainoastaan välitunnin pituus ei merkitse, vaan muutakin toivottiin. Eräs kirjoittaja oli ilmaissut toiveensa siitä, että välitunnilla saisi itse päättää että meneekö sisälle vai ulos. Välituntien lisäksi toiveita löytyi myös sen suhteen, että tunteja pidettäisiin joskus ulkona, sään sen salliessa. Mielekästä tekemistä toivottiin mm. tähän tapaan:

”Välitunnit olisivat vähän pidempiä, jotta ehtisi leikkimään jotain ryhmäleikkejä.”

”Välitunnit olisivat kaikilla puolen tunnin pituisia, eikä 15min. Välitunnilla olisi myös jotain kivoja leikkejä jotka ohjaisi aina koulukummi tai joku toinen opettaja.”

Välitunnit ovat usein esillä tarkasteltaessa lasten kouluviihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi Tellervo Ahtolan sekä Elina Keräjärven pro gradu tutkielmasta (2009) käy ilmi, että välitunnit olivat yksi yleisimmin mainituista kouluvihtyvyyden tekijöistä vuonna 2009. Tutkielmasta käy myös ilmi, että välituntien merkitys lapsille kouluvihtyvyyden osatekijänä on kasvanut. Tutkielmassa vertailtiin vuoden 2009 tuloksia vuoden 1989 samankaltaisen tutkimuksen tuloksiin. Välitunnit oli uudemmassa tutkimuksessa mainittu selvästi useammin kuin vanhemmassa. (Ahtola ja Keräjäjärvi 2009, 55–57.)

Retket, leikit ja elokuvat

Täydellisen koulupäivän toteutumiseen vaaditaan useiden mielestä myös erilaisia retkiä ja teemapäiviä tai pajapäiviä. Teemapäivistä esimerkkinä oli mm. lemmikkieläinpäivä. Kerhoja oli myös toivottu, mm. koulukummin pojille järjestettävä poikakerho oli mainittu yhdessä kirjoituksessa. Leikit olivat myös kirjoituksissa suosittuja, mutta voiton ehdottomasti näistä vei elokuvat. Moni oli liittynyt täydelliseen koulupäiväänsä elokuvan katsomista. Jotkut olivat toivoneet

muuten vaan lisää elokuvan katsomista, kun taas jotkut olivat liittäneet elokuvan katselun johonkin tiettyyn oppiaineeseen esimerkiksi luonnontieteisiin.

Elokuvien katsominen tuntuukin olevan lasten mielestä tärkeää. Esimerkiksi Kirsi Mäkinen (2009) tutki työssään nuorisotiloilla käyvien nuorten suhdetta elokuvaan. Työssä todetaan elokuvilla olevan suuri merkitys heille ja he katsovat niitä muita ikäryhmiä enemmän. Tärkeää nuorille elokuvien katselussa oli kavereiden seura. Vaikka tässä tutkimuksessa tutkittavien ikä ei aivan kohdannut oman tutkimuksen tutkittavien ikää, voidaan tulosten perusteella silti todeta, että myös ala-asteikäisille lapsille elokuvat ovat tärkeitä. Koko koulun yhteistä elokuvahetkeä Katajanokan ala-asteella odotettiin projektini aikana kuin jotakin erittäin suurta tapahtumaa.

Muutenkin hiukan erilaisia opetusmenetelmiä kannatettiin. Samoin esille tuli toive siitä, että oppilaat itse saisivat vaikuttaa tuntien sisältöihin.

”Ensimmäisellä tunnilla on matematiikkaa, mutta jollain hausalla tavalla”.

Suosittuina kouluaineina kirjoituksissa pidettiin kuvaamataitoa, käsityötä sekä puutyötä. Näitä toivottiin ehdottomasti lisää ja useammin.

Kiusaaminen

Kolmessa kirjoituksessa tulee selvästi esille kiusaaminen. Kirjoittajat ovat painottaneet kirjoituksessaan täydellisestä koulupäivästä, että kiusaaminen ei siihen sisältyisi. Kirjoittajat eivät olleet kuitenkaan toivoneet pelkästään sitä, ettei itseä kiusattaisi, vaan ettei ketään kiusattaisi.

”Kukaan ei haukkuisi tai kiusaisi toisia. Opettajallakin olisi kivaa kun ei tarvitsisi huutaa.”

”Täydellinen koulupäivä olisi sellainen että ketään ei kiusata.”

Edellä käsittelin aihetta koulukiusaaminen ja sen suurta roolia nykyajan koulu maailmassa (23). Vaikka totesin kiusaamisen olevan suuri ongelma, vain joidenkin lasten vastauksissa tämä tuli esille. Lapset olivat selvästi enemmän kes-

kittyneet konkreettisiin asioihin, jotka lisäisivät heidän viihtyvyyttään koululla. En myöskään suoraan kysynyt mitään liittyen kiusaamiseen. Kuitenkin selvästi se, että jo kolmenkin lapsen kirjoituksessa kiusaaminen tulee selvästi esille, kertoo kiusaamista olevan myös tällä kyseisellä luokalla.

Kolmas luokka

Kolmannen luokan oppilaiden miellekartat sisälsivät pitkälle samankaltaisia asioita kuin neljännen luokan oppilaiden kirjoituksetkin. Myös he toivoivat lisää retkiä sekä tapahtumia ja lelopäiviä. Jos verrataan neljännen luokan vastauksiin, ei kolmannen luokan oppilaiden tekeleissä esiinny ATK-tunnit yhtä paljon. Leikeillä sen sijaan on ehkä hiukan suurempi arvo kolmannen luokan oppilaiden mielestä. Monissa kirjoituksissa tulee leikkitoiveet ilmi lauseilla: ”Pihaleikit takaisin”, tai ”Haluaisin että leikkejä ei kiellettäisi”, joten vaikuttaa että koululla on joitain leikkejä alettu kieltämään. Syytä näihin leikkien kieltöihin en tiedä. Ruokamuutoksia toivotaan myös jonkin verran näissä kirjoituksissa, mutta ei kuitenkaan aivan yhtä paljon kuin neljännellä luokan kirjoituksissa.

Vaikka näissä kahdessa tehtävässä kysymyksenasettelu oli erilainen, olivat tulokset kuitenkin lopulta hyvin samankaltaisia. Toisessa tehtävässä tuli kirjoittaa täydellisestä koulupäivästä, kun taas toisessa tuli luetella asioita jotka vaikuttavat koulussa viihtymiseen. Tietysti täydellinen koulupäivä sisältää yleensä asioita jotka lisäävät viihtyvyyttä. Ja taas jos kaikki kolmannen luokan viihtyvyyttä lisäävät asiat toteutuisivat, olisi heillä tiedossa varmasti hyvin täydellinen koulupäivä. Kolmasluokkalaiset olivat kaikki tehtävästä innoissaan ja kaikilla oli ideoita.

Ensimmäinen luokka

Ensimmäisen luokan kanssa huomasin, että koulukummi oli vielä vieraampi käsite heille. Ensin keräsimme yhdessä lasten ideoita ylös ja lopuksi pyysin heitä yksitellen kertomaan omasta mielestään parhaan idean. Näin pyrin osallistamaan jokaisen. Jos ensimmäisen luokan oppilaat pääsisivät koulukummeiksi, he mm. auttaisivat läksyissä, juttelisivat jonkun kanssa jolla ei ole kaveria tai kaveri ei vain halua tehdä mitään, laulaisivat lauluja, leikkisivät ja juttelisivat väli-

tunnilla, pitäisivät eläinpäivän, auttaisivat ongelmassa mm. haavojen kanssa, leikittäisivät oppilaita silloin kuin kaikki olisivat paikalla mm. iltapäiväkerhossa, sisällä, juhlasalissa, luokassa, jumppatunnilla, ja kavereiden kanssa, pitäisivät leffatunnin jossa saa syödä karkkeja sekä auttaisivat puuhun kiipeämisessä pallon ollessa siellä jumissa. Toisella luokalla koulukummina vietäisiin lasten omia toiveita eteenpäin mm. ruokatoiveita, oltaisiin yksinäisten kaveri, pidettäisiin lemmikkipäivää sekä yökoulua ja nukketatteripäivää, valvottaisiin luokassa jos opettaja ei sinne ehtisi, autettaisiin matematiikassa ja piirtämisessä, pidettäisiin leffatuntia, leikitettäisiin pihalla, iltapäiväkerhossa, leikki-tunnilla ja liikuntatunnilla, vietäisiin luontoretelle sekä hankittaisiin koululle lisää hyppynaruja ja trampoliini. Toisella luokalla kaikista suosituimmaksi ideoiksi tulivat eläinpäivä, leffan katsominen karkkipussin kera sekä jutteleminen ilman kaveria olevan kanssa, kun taas toisella lemmikkipäivä sekä yökoulu voittivat äänestyksen.

Tyttökerho

Tyttökerhon palautekysely jäi käytännön syistä hyvin lyhyeksi ja nopeasti toteutettavaksi. Kuitenkin eräs mielenkiintoinen asia kävi ilmi tästä lyhyesti juttelu-tuokiosta. Kysyin tytöiltä, että mikä tyttökerhokerta oli kaikkein mieluisin tyttöjen mielestä. Vastuksen sain hyvin yksimielisenä ja aika yllättävänä. Meillä oli ollut hyvin erilaisia kertoja erilaisine ohjelmineen. Olimme tehneet paljon vierailuja erilaisiin paikkoihin mm. tyttöjen talolle Helsinkiin, joka on 10–28-vuotiaille tytöille tarkoitettu palvelu (Tyttöjen talo 2012). Kaikki kerrat olivat täynnä ohjelmaa ja tytöt pääsivät kokeilemaan erilaisten asioiden tekemistä ja matkustamaan. Kuitenkin yllätyksekseni nämä tytöt valitsivat yksimielisesti parhaaksi kerraksi viimeisen kerran. Viimeisen kerran olin päättänyt pitää hiukan vapaampana, joten lähdimme porukalla vain piknikille Katajanokan nurmikentälle. Mukaan sai ottaa omia eväitä sekä vilttejä yms. Tytöt olivatkin tästä kerrasta erityisen innostuneita, vaikka kaikki kerrat kyllä palautteessa koettiin mieluisiksi. Kuitenkin selvisi, että tytöt pitivät kaikista eniten vapaasta hetkestä yhdessä, kun sai leikkiä ja syödä yhdessä ulkoilmassa.

6.2 Viihtymiseen vaikuttavia kokonaisuuksia

Tutkimuksestani selviää useita asioita, jotka lasten omasta mielestä lisäisivät heidän viihtymistään koulussa. Erilaisia kokonaisuuksia, mitä havaitsin aineistossa, olivat tietynlaiset oppitunnit, ruokailu, välitunnit, leikit sekä koulun arjesta poikkeava toiminta kuten retket sekä teemapäivät ja vapaa toiminta sekä hiukan vähemmässä määrin kiusaaminen. Nämä kokonaisuudet toistuivat selkeästi jokaisella haastattelemallani luokka-asteella. Erona oli vain, että joku asia saattoi ilmetä toisella ryhmällä voimakkaammin kuin toisella, mutta kaikissa ne jollakin tavalla olivat edustettuina. Lapset kokivat, että jos näihin kokonaisuuksiin panostettaisiin, viihtyisivät he paremmin koululla.

Anniina Löytönen (2011) kertoo omassa opinnäytetyössään tekemästään havainnostaan. Siinä nuorilta kysyttäessä nuorisotyöntekijän työstä koululla, tulee ilmi yksi suurempi teema. Hän kuvailee tätä teemaa ”olla olemassa”. Nuoret toivoivat nuorisotyöltä koulussa fyysistä paikallaoloa. Haluttiin tulla kuulluksi sekä nähdyksi ja kokea luottamuksen tunnetta. Nuorisotyöntekijältä toivottiin sitä, että voi vain mennä juttelemaan rennosti. (Löytönen 2011, 35–36.) Löytösen haastattelut olivat tehty yläkouluikäisille nuorille.

Omassa projektityössäni olin pyrkinyt juuri siihen, että minut olisi helppo tavoittaa ja luokseni voisi aina tulla juttelemaan. Kuitenkaan tutkimuksessani ei niinkään tullut suoraan esille tämä Löytösen löytämä olemassa oleminen. Ensimmäisen luokan oppilaat luettelivat asioita, joita tekisivät jos olisivat koulukummeja. Enemmänkin asiat, joita he nostivat esille, olivat hyvin konkreettisia. Ei toivottu rentoa meininkiä, vaan konkreettisia leikkejä ja muuta toimintaa. Ehkä tämä nuorisotyöntekijän helppous tavoittaa, tulee esille siinä kun he mainitsivat jutteleminen yksinäisille tai kaverina oleminen. Tietenkin kaikkiin leikkeihin ja muuhun toimintaan toivottiin aikuisen läsnäoloa mukaan. Kuitenkin nostaisin omassa työssäni esille sen, että lapset nimenomaan toivoivat konkreettisia asioita, jotka sitä kautta vaikuttaisivat heidän viihtymiseensä. Tietysti erona Löytösen tutkimukseen oli se, että siinä oli kyse yläkoulusta. Yläkoulussa tuskin enää yhtä paljon toivotaan konkreettisia leikkejä, vaan ennemminkin sitä rentoa hengailua. Ala-asteella oppilaat ovat vielä lapsia, joten leikeillä on tärkeä merkitys, varsinkin ensimmäisien luokkien oppilaiden mielestä.

Leikit voivat olla opettavaisia. Erilaiset leikit ovat hyvä keino moneen asiaan. Leikit kehittävät lapsissa erilaisia taitoja ja tietoja sekä asenteita. Niitä voidaan kin hyvin käyttää erilaisten kasvatustavoitteiden saavuttamiseen mm. ryhmien luottamuksen, yhteistoiminnallisuuden ja ryhmähengen yms. lisäämiseen. Joku leikki voi olla hyvä päästämään turhia höyryjä pois muuten aika istumispainotteisessa koulussa ja joku leikki taas voi opettaa koulukavereista uusia asioita. Maahanmuuttajien kanssa toimiessa leikit ovat erittäin hyviä opettamaan mm. kommunikointia kielellämme. Ongelmanratkaisutehtävät yhdessä opettavat yhteistoiminnan taitoja. (Aulio 1985, 13 ja Valkeapää 2011, 12 -13.)

Ei siis ole mitenkään koulun tavoitteista poikkeavaa välillä ottaa käyttöön erilaisia leikkejä koulussa. Leikin opetustavoitteet on kuitenkin hyvä tiedostaa. Tämä voi auttaa lapsia oppimaan tärkeitä asioita kuten sosiaalisia taitoja ja itsetuntemusta, ja sen lisäksi tämän tutkimuksen tulosten perusteella myös parantaa lasten viihtymistä koulussa. Lapset toivoivat leikkejä sekä tunneilla toteutettavaksi, että vaikka ulkona välitunnilla tai kerhoissa. Kolmannen luokan vastauksissa tuli esille, että koululla on ilmeisesti jopa kielletty joitain leikkejä välituntisin, minulle tuntemattoman syyn vuoksi. Voisin kuitenkin kuvitella, että syynä on ollut erilaisten konfliktien synty leikin aikana, ja koska resursseja leikkien valvomiseen ei ole, on ne kielletty kokonaan.

Myös Sini Kukkosen opinnäytetyössä nousee esille leikkien tärkeys. Siinä haastateltavat nuoret olivat kokeneet yhteisöllisyyttä edistävien tuntien lisäävän viihtymistä koululla. Yhteisöllisyyttä lisääviksi tunneiksi mainittiin nimenomaan tunnit joilla leikittiin ja parannettiin luokan yhteishenkeä. Leikit auttoivat nuoria olemaan vapautuneemmin sekä oma itsensä. Omaan luokkaan oli helppo myös tutustua paremmin leikkien kautta. (Kukkonen 2011, 20–21.)

Hyvin selkeästi työssäni nousi esille leikkien lisäksi kaikenlainen koulun arjesta poikkeava toiminta ja vapaa toiminta. Nuoret selvästi kaipaavat jotakin erilaista. Teemapäivät ja leirikoulut koettiin hyvänä asiana. Koulussa mennään hyvin pitkälle lukujärjestyksen puitteissa, ja vaihtelevasti jää aikaa toteuttaa arjesta poikkeavia asioita. Sen sijaan nuorisotyölle ominaista ovat juuri nämä erilaiset non-formaalit oppimisympäristöt, niin kuin edellä totesin (sivu 12).

Kukkosen opinnäytetyössä selviää, että nuoret kokivat nuorisotyöllä olleen positiivinen vaikutus kouluviihtyvyyteen (Kukkonen 2011, 28). Tässä työssä nuoret kuitenkin olivat tietoisia siitä, mitä nuorisotyö koululla on, sillä heillä itsellään sellainen työntekijä oli jo pidemmän aikaa koululla ollut. Omassa työssäni lapsilla ei ollut vielä kovinkaan paljon tietoa tästä yhteistyömallista, ja silti suuri osa oli sitä mieltä, että sillä voi olla vaikutusta viihtymiseen koululla. Seuratessani lasten vastausten pohtimista, huomasin että monelle vielä aihe oli ainekin tässä koulussa vieras. Monen oli vaikea hahmottaa tämän uuden työntekijän työnkuvaa. Kuitenkin selvästi suurinta osaa lapsista aihe kiinnosti. Vastauksiin paneuduttiin ja toiveiden toteutumista toivottiin. Ainakin koen, että lapset ovat vastaanottavaisia tälle uudelle yhteistyömallille, mahdollisesti jopa vastaanottavaisempia kuin opettajat. Mitä nuoremmista oli kyse, sen innostuneempia he asiasta tuntuivat myös olevan, joskin ero oli aika pieni.

6.3 Nuorisotyön ja koulun yhteistyön mahdollisuuksia

Aineistostani voi hahmottaa useita erilaisia asioita kouluviihtyvyyteen liittyen, joihin koulun ja nuorisotyön yhteistyöllä voidaan pyrkiä vaikuttamaan. Toisaalta lapset kokevat myös monen sellaisen asian vaikuttavan viihtymiseensä, johon nuorisotyöllä ei ole niin paljon mahdollisuuksia vaikuttaa, tästä mm. esimerkkinä toive tiettyjen aineiden määrästä lukujärjestyksessä. Nuorisotyöntekijä koulussa ei voi lähteä muokkaamaan paljoakaan koulun tuntijakoa ja lukujärjestystä. Kuitenkin näen tässä luovuuden paikan. Nuorisotyöntekijät ovat usein luovia tyyppisiä, ja mielestäni ei tarvita kovinkaan paljon aivonystyröiden käyttöä, kun voidaan jo keksiä erittäin hyvä tapa käsitellä esimerkiksi päihdekasvatusta kuvaamataidon keinoin. Jos nuorisotyön työkuvaan koululla jo on pikkuhiljaa vakiintumassa erilaisten opetussuunnitelman aihekokonaisuuksien käsitteleminen, miksi ei niitä voi käsitellä lapsille itselleen mieluisalla tavalla. Tällaisissa aiheissa, joissa ei ole oppikirjaa mitä seurata, voisi olla jopa oppilaiden oppimisen kannalta mielekkäämpää käyttää erilaisia menetelmiä. Lapsille jää asioita varmasti paremmin mieleen, kun niiden käsittely on ollut viihtyisää. Leffoja ja retkiä

voidaan myös käyttää opetusmenetelminä ja niitä varmasti jonkin verran käytetäänkin.

ATK-tunnit olivat aivan hitti lasten täydellisissä koulupäivissä. Myös tätä keinoa nuorisotyöntekijä voisi enemmän käyttää työssään. Toisaalta lapset mainitsivat kaipaavansa vapaampaa olemista netissä. Tällaiseen opettajilla ei ole yksinkertaisesti aikaa, sillä mielellään ryhmää ei päästetä yksin koneille, kun ei tiedetä millä sivuilla he sitten käyvät. Tässä voisi olla mahdollisuus nuorisotyöllä pitää esimerkiksi valvottuja välitunteja ATK-luokassa. Samalla saisimme hyvän mahdollisuuden puuttua lasten huonoon käyttäytymiseen netissä, sekä havaita mahdollinen kiusaaminen netin kautta ja neuvoa lapsia askarruttavissa asioissa liittyen tietokoneen sekä netin käyttöön. Lapset saisivat tehdä jotain mikä lisää heidän viihtymistään, ja nuorisotyö ja koulu saisi uuden mahdollisuuden ehkäistä netinkäytön haittoja ja kannustaa käyttämään sosiaalista mediaa oikein. Toisaalta voi olla myös lapsia, jotka eivät kotona pääse tietokoneelle.

Leikkejä nuorisotyöntekijä koululla olisi hyvä toteuttamaan. Onhan nuorisotyöntekijä innostaja ja osallistaja (sivu 11). Tässä näen hyvän mahdollisuuden nuorisotyön koulussa vaikuttaa lasten viihtymiseen. Joskus lapsille riittää, että he saavat leikkiä leikkejä joista pitävät ja asiahan on varmasti järjestettävissä välituntisin jos joku aikuinen lähtee leikkiin mukaan ja samalla saa mahdollisuuden puuttua konflikteihin leikin aikana. Opettajilla tällaiseen ei ole välttämättä koskaan aikaa. Toisaalta Islannin mallin mukaiset luokan omat kerhot olisivat hyvä tapa lisätä lasten viihtymistä koulussa ja ryhmän yhteishengen parantamista. Kerhossa voitaisiin leikkiä yhteisiä leikkejä.

Ruuan laadusta koululla oli lapsilla paljon sanottavaa. Selaillessani muita tutkimuksia huomasin, että kouluruoka tulee esille usein kun lapsilta kysytään viihtyvyyteen vaikuttavia asioita. Nuorisotyöntekijä ei kuitenkaan voi muuntautua kokiksi. Jotakin voidaan kuitenkin ehkä tässäkin asiassa lasten viihtyvyyden kannalta tehdä. Voisiko nuorisotyö koululla toimia apuna lasten äänen esiintuomisessa? Eihän mahdotonta ole myöskään nuorisotyöntekijän sekä koulun keittiön välinen yhteistyö. Lapset tarvitsevat jonkun joka voi viedä heidän toiveitaan eteenpäin. Toisaalta tässäkin kohden peräänkuulutan luovuutta. Ymmärrän hyvin, miksei koulun ruokalassa saa istua siellä missä haluaa tai välttämättä edes

ystävän vieressä. Ymmärrän myös varsin hyvin, miksi opettajat pyytävät hiljaisuutta ruokalassa. Ymmärrän siis, että miksi en voi mennä sanomaan opettajille, että tästä lähtien kaikki saavat istua missä haluavat ja seurustella kavereiden kanssa ruokaillessaan. Mutta eihän ainoa mahdollisuus saada ruokailuista vapaampia ole muuttaa koko koulun ruokailutilannetta. Voihan koulussa nuorisotyötä tekevä ottaa välillä jonkun porukan omaan pöytään rauhalliseen tilaan syömään kanssaan. Tällöin lapset saisivat valita paikkansa ja samalla jutella kavereiden kanssa pelkäämättä opettajan hyssyttelyä. Tieto, että kohta pääsee tällaiseen pöytään omassa kaveriporukassa ruokailemaan, voi lisätä viihtyvyyttä myös normaalissa ruokailutilanteessa.

Tuloksista ilmenevä lasten toiveet vapaammista tilanteista on nuorisotyölle koulussa sekä haaste että mahdollisuus. Koulussa toimii tietynlainen toimintakulttuuri ja voi olla vaikea tuoda sinne vapaampaa toimintaa, mutta nuorisotyölle on ominaista juuri vapaammat oppimistilanteet. Kuitenkin lapset sitä kovaan ääneen peräänkuuluttivat monessa eri muodossa. Kuten tyttökerhon palautteessa todettiin, mieluisin kerta oli vapaa oleminen yhdessä. Koulussa kuitenkin ollaan, koska siellä pyritään oppimaan paljon asioita. Aikaa vain oleskelulle ei paljoa jää ja monet näkevät sen kuuluvan vapaa-aikaan. Toisaalta jos kerran lapset kokevat näinkin voimakkaasti vapaan toiminnan vaikuttavan koulussa viihtymiseen, voisi olla hyödyllistä pyrkiä hiukan sitä toteuttamaan. Koulussa on hyvin vähän mahdollisuuksia vapaaseen yhdessä oloon. Kuitenkaan moni ei ehdi vapaa-ajallakaan näkemään luokkatovereita useiden harrastusten ja kotien välimatkojen takia. Jos koululla järjestetään kerhoja, kannattaa välillä antaa porukalle vapaammat kädet ja lähteä sitten vaikka piknikille. Toisaalta välituntisinkin voisi nuorisotyöntekijä koululla ottaa pienen porukan kanssaan rauhallisempaan tilaan viettämään aikaa yhdessä. Mahdollisuuksia kuitenkin on monia, kun vain uskaltaa ajatella luovasti.

Tehdessäni omaa projektiani ala-asteella, huomasin että välitunnit olivat usein hyvin levottomia. Niin monta eri-ikäistä lasta samaan aikaan varttitunnin päättämässä höyryjä ulos, ei voi tarkoittaa rauhallista oleskelua ulkona ilman konflikteja. Välillä otinkin jonkun kaveriporukan tekemään kanssani jotakin välitunnilla rauhallisessa paikassa. Huomasin heti, kuinka innoissaan lapset tästä olivat. Koulun arki on niin kiireistä, että joskus kun kavereiden kesken tulee riitaa, ei

aikaa välttämättä selvittämislle kunnolla jää. Sen jälkeen mieliala varjostaa koko loppupäivää. Tällaisella rauhallisella hetkellä ehtii hyvin myös selvittämään mieltään painavia asioita.

7. YHTEENVETOA

Kannustan koulussa nuorisotyötä tekeviä tempautumaan luovaan ajattelutapaan ja välttämään jumittumista koulun tietynlaiseen toimintakulttuuriin. Kysytään rohkeasti lasten ja nuorten omia toiveita ja toteutetaan niitä luovasti. Jos nuori toivoo jotakin, usein ajattelemme, että no ei tuohon voida vaikuttaa. Kuitenkin vaikka emme muuttaisikaan koko toimintaa, voimme pienillä asioilla lisätä toimintaamme juuri niitä asioita mitkä lapset ja nuoret itse kokevat tärkeiksi. Ei tarvita mitään mullistavaa toimintaa, vaan riittää kun näitä asioita välillä tuodaan soveltaen koulupäiviin.

Toin työssäni erilaisia esimerkkejä siitä, mitä lapset toivovat nuorisotyöltä koulussa sekä mitkä asiat he kokevat lisäävän kouluviihtyvyyttään. Nuorisotyöllä on selvästi mahdollisuuksia vaikuttaa vuorten viihtyvyyteen koululla ja lapset itsekin kokevat asian olevan näin. Se, millä tavalla viihtyvyyttä voidaan lisätä, vaihtelee varmasti luokka-asteen ja koulun mukaan. Tämän työn perusteella nuoret alakoulussa kaipaavat koulun arkeen uudenlaista ja vapaampaa toimintaa.

Nuorisotyössä koulussa, tulee ottaa huomioon se, millainen koulu toimintaympäristönä on. Haastetta sen kehittämisessä riittää, mutta suunnitelmallisella toiminnalla se on mahdollista. Nuorisotyö koulussa tarvitsee lisää tutkimuksia aiheesta ja lisää käytännön kokeilua. Tämä opinnäytetyö oli vain yksi työ, joka tehtiin yhdessä koulussa. Tärkeää olisi saada nuorisotyön ja koulun yhteistyö tutummaksi ja yleisemmäksi toimintamuodoksi.

LÄHTEET

- Aarnos, Eila 2001. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Aaltola, Juhani ja Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä, 144–169.
- Ahtola, Tellervo, Keräjäjärvi, Elina 2009. ”Kiva koulu. Hyvä huono ope” alakoulun oppilaiden kokemuksia kouluviihtyvyydestä vuosina 1989 ja 2009. Pro gradu tutkielma. Rauman opettajankoulutuslaitos. Turun yliopisto.
- Alasuutari, Maarit 2009. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Ruusuvuori, Johanna ja Tiittula, Liisa (toim.). Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus (2.painos). Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä, 145–188.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus (3. uudistettu painos). Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Arponen, Anu-Leena 2007. ”Miten nuo pienet ossaa ajatella nuin fiksusti?” Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään. Lapsiasiaavaltuutetun toimiston selvityksiä 1:2007. Julkaistu verkossa 3/2007 www.lapsiasia.fi.
- Aulio, Olli 1985. Suuri leikkikirja. Gummerus Oy kirjapaino Jyväskylä.
- Bardy, Marjatta 2008. Lapset 2000-luvun politiikassa. Viitattu 11.10.2012. <http://groups.stakes.fi/LAPE/FI/lapset2000luvun.htm>
- Benyik, Laura 2009. Miten kouluammuskeluja voi selittää tai ehkäistä? – Kuvaus väkivallantekijöiden taustoista ja käyttäytymisestä. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.
- Filander, Karin 2007. Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus. Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Sell, Anna 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, julkaisu 76. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hamarus, Päivi 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.
- Hamarus, Päivi 2012. Haukku haavan tekee. Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hoikkala, Tommi ja Sell, Anna 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, julkaisu 76. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Horelli, Liisa, Haikkola, Lotta, Sotkasiira, Tiina 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, Tommi ja Sell, Anna 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura, julkaisu 76. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2012. Uusiutuva koulu ja nuorisotyö – hanke. Viitattu 26.3.2012, <http://www.humak.fi/tutkimus/hankkeet/uusiutuva-koulu-ja-nuorisotyö-hanke>
- Hämäläinen, Millamaari 2011. Tukioppilastoiminnan vaikutus kouluviihtyvyyteen. Opinnäytetyö. Mikkelin Lyseon koulu.

- livonen, Esa 2009. MLL:n lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle ihmisoikeus-
 usselonteosta. Viitattu 3.10.2012.
http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=11201503
- Kauhanen, Annika 2011. Yhteisöllisen pedagogiikan ABC. Koulun yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittäminen nuorisotyön keinoin. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Karlsson, Liisa 2011. Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa Räihä, Pekka ja Steiner, Tanja (toim.). Samalta viivalta 5. Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2011. Opetus 2000. Bookwell Oy: Juva, 73–106.
- Katajanokan ala-aste 2012. Viitattu 24.9.2012. <http://www.hel.fi/hki/kataa/fi/>
- KiVa Koulu 2012. Viitattu 9.10.2012. <http://www.kivakoulu.fi/>
- Kolehmainen, Marjo. 2012. Kasvattaja ristiaallokossa – Ammatillinen identiteetti koulussa nuorisotyötä tekevien kokemana. Opinnäyte. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK 90 op. Toukokuu 2012.
- Koulutuksen tutkimuslaitos 2011. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 29.10.2012
<http://ktl.jyu.fi/ktl/pisa/mika>
- Kukkonen, Sini 2011. "Meillä saattas olla ihan kuollu luokka": Koulunuorisotyön vaikutus kouluviihtyvyyteen. Opinnäyte. Mikkelin ammattikorkeakoulu, kansalaistoiminnan- ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op. Marraskuu 2011.
- Kymen sanomat 2011. Moni opettaja on lopen uupunut. Viitattu 29.10.2012
<http://www.kymensanomat.fi/Online/2011/01/03/Moni+opettaja+on+lopen+uupunut/20101476/4>
- Lämsä, Anna-Liisa (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Löytönen, Anniina 2011. "Et olis vaan joku olemassa." Joensuulaisten nuorten näkemyksiä koulunuorisotyöstä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Mäkinen, Kirsi 2009. Elokuvan rooli nuorten elämässä ja nuorisotilojen arjessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Nevanpää, Anu & Lappi, Johanna 2010. Koulunuorisotyöntekijä kouluyhteisöön: case Kuokkala. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Nuorisolaki. Viitattu 11.10.2012. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/lait_ja_saeaedoekset/nuorisolaki.pdf
- OAJ 2012. Kouluille saatava uusia keinoja työrauhan turvaamiseksi. Viitattu 16.11.2012
http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,5155954&_dad=portal&_schema=PORTAL
- OKM 2011. LANUKE 2012–2015. Viitattu 11.10.2012.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Kehittxmisoehjelma_2012-2015/Liitteet/Lanuke_2012_15_tavot-keinit_7.9_luonnos_nettiin.pdf

- Opetushallitus, 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Paju, Petri 2011. Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 115.
- Perusopetuslaki 2012. Viitattu 11.10.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Peura, Juuso, Pelkonen, Mikko, Kirves, Laura 2009. Miksi kertoisin kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisuja. Viitattu 3.10.2012. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/bfe0bbe526ebe3084963102e6e5a57af/1349266600/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>
- Pohjola, Kirsi 2010. Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monialaista oppilashuoltoa. A:tutkimuksia ja raportteja. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Ruoppila, Isto, Hujala, Eeva, Karila, Kirsti, Kinos, Jarmo, Niiranen, Pirkko, Ojala, Mikko 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Atena kustannus. Gummerus kirjapaino oy: Jyväskylä.
- Salminen, Jari 2012. Koulun pirulliset dilemmat. Kustannusosakeyhtiö teos Helsinki. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Salminen, Jari 2011. Muutos ja jatkuvuus kasvatuksessa luennot 2011. Helsinki: Helsingin avoin yliopisto.
- Salmivalli, Christina 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja (2. uudistettu painos). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmivalli, Christina 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Tampere: Tammerpaino Oy.
- Salokoski, Tarja, Mustonen, Anu 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja – säätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja. Viitattu 6.11.2012
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>
- Salovaara, Reija, Honkonen, Tiina 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Porvoo: PS-kustannus.
- Sandberg, Tiina 2011. Kouluhelsinkiläisiä, Leni Pennanen, Yhteisö kannattelee ja yhteisöpedagogi rohkaisee. Helsingin kaupungin opetusviraston henkilöstölehti, kouluhelsinki 4/2011, 16.
- Sarha, Marja-Liisa (toim.) 2005b. Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 1/2005.
- Soanjärvi, Kati 2005. Nuorisotyön erityispiirteistä nuorisotyöntekijyyteen. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.). Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005, 9-18.
- THL 2012. Kyselyn toteuttaminen. Viitattu 19.11.2012
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/toteuttaminen/index.htm>
- THL 2011. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointi vuosina 2000/01-2010/11. Kouluterveyskysely 2011. Viitattu 19.11.2012.
http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/ktkysely_kokomaa_200001_201011_pk.pdf

Tuomainen, Jenna 2011. Kasvatustieteellisen tutkimuksen perusteet luennot 18.4.2011. Helsinki: Helsingin avoin yliopisto.

Tyttöjen talo 2012. Viitattu 5.10.2012 <http://www.tyttojentalo.fi/fi/etusivu/>

Valkeapää, Minna 2011. Pomppivat pavut. Ryhmätoimintaa pienille ja isoille. PTK- poikien ja tyttöjen keskus. Otavan kirjapaino oy, Keuruu.

Vehviläinen, Jukka C2/2002. Moniammatillinen nuorisotyö. Yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 2/2002.